

I gruol

BRUD

ar Yez hag ar Vro

(Embannet bep tri miz)

Komanant-bloaz	15 F
Komanant-skoazell	20 F
Studierien, Soudarded	10 F
An niverenn	4 F

Sekretour : P.-M. MEVEL 14, Breiz-Izel, Brest
(Pellgomz, Brest 44.49.40)

Tenzorier : Gl. MILLOUR, Montroulez

Chomleh ha niverenn Kont-Post :
Gl. MILLOUR, Morlaix (N. Fin.),
C.C.P. 1540-43 Rennes

Komananterien " BRUD "

Setu eil niverenn « BRUD » 1964 o tigouezoud ganeoh.

Daoust ha kaset ho-peus hoh adkomanant da deñzorier ar gelaouenn ?

Strollad Harperien " BRUD "

Evid emezelia e « Strollad Harperien BRUD », kas eur prof ouspenn ar homanant-bloaz da Verour « BRUD ».

Eur vodadeg Harperien « BRUD » a vo e-pad an hañv.

(du)

Brud

ar Yez
hag
ar Vro

Niv. 17

EBREL-MEZEVEN 1964

TAOLENN :

PEVAR PEZIG-C'HOARI

gand Per-Jakez HELIAS ha Nest AN DAVID

SKOL-LOUARN VEIG TREBERN

gand Youenn DREZEN

LABOUR EVID AR BREZONEG :

- Beilladegou Treger, gand Fanch DANNO ;
- Kelaouennou, C'hoariva, Skingomz, Embannaduriou, h.a...

PEVAR

PEZIG-C'HOARI :

- **Eur Chupenn marhad-mad**
- **Bouzar pe Vud**
- **Ar Boued-Touseg**

gand Per-Jakez HELIAS

- **Ar Yontr a zo maro**

gand Nest AN DAVID

Eur Chupenn marhad-mad

DIVIZ KENTA
(E ti an Aotrou Tin)

TIN (*d'e vevel*)

Laouig, ma mab, mond a ra fall an traou ganeom. N'eus gwenneg ebed en ti ken. Gwerzet an armel, gwerzet an daol, ne jom ganeom nemed ar gwele da gousked. Spontuz eo beza rentet ken izel, goude beza bet e-touez ar pinvidika tud deuz ar gêr-mañ. Ha me eun den desket, eun den hag en-eus studiet e-pad bloaveziou er skola-chou braz. Ya, spontuz eo !

LAOU

Aez eo da houzoud, mestr, penaoz an arhant ne bad ket atao. Ho tad en-oa leusket ganeoh eur zahad peziou aour pa varvas — Doue d'e bardono —. Med forz da zispign ha da zispign c'hoaz, ha da zispign adarre, ha da zispign atao, ar bern aour a zo eet da netra peogwir n'ho-peus gonezet gwenneg ebed hoh-unan biskoaz. Arabad klemm, mestr. Klasket ho-peus ar pez a c'hoarvez ganeoh hirio. Mad zo grêt deoh.

TIN

Laou, ar bed a zo eun dra iskiz a-walh. Ar peziou aour a dlefe ober re vihan, e-giz ar moh, ar zaout hag ar hezeg. Neuze e vefe dinehet ar paour-kêz den. Med, kerz da c'hwitellad ! Mond a reont kuit e-giz eur barrad avel. Deg vloaz 'zo e oa en ti-mañ pevar mevel ha teir mitez. Hirio, ne jom ganin, nemedout-te, Perig, ha c'hoaz, n'ouzon ket perag e chomez ganin, rak... Pegeit zo n'am-eus ket pêet da goumanant dit, Laouig ?

LAOU

Pegeit 'zo ? Pemp pe c'hweh bloaz, pe marteze seiz. N'am-eus ket dalhet soñj mad.

TIN

Seiz bloaz ! Keit-all zo ?

LAOU

Abaoe seiz bloaz n'eus ket bet gwelet eur pezh aour en ti-mañ, mestr.

TIN

Sell ! N'am-eus ket taolet evez. Ha penaoz on-eus bevet abaoe, Laou ?

LAOU

Ma Doue, mestr, me am-boa lakeet eur gwenneg ben-nag a-gostez pa veve ho tad, Doue d'e bardono. Med touzet int bet beteg an hini diweza. Ouspenn, peogwir n'eus netra d'ober en ti-mañ, me ya da labourad du-mañ ha du-hont bemdez evid gounid or boued deom on-daou.

TIN

Eur mevel mad out, Laouig. Ya, eur mevel mad. Med gwelloc'h e vefe bet dit mond da glask fortun pelloc'h, pell diouzon.

LAOU

Ba ! mestr, n'am-eus na gwreg na bugale. Deut on re goz evid ober eun neiz all. Ho tad, Doue d'e bardono, a-raog mervel, en-eus lavaret din : « Laou, va mab Tin ne bado ket pemp gwenneg etre e zaouarn. Hennez a varvo war eur bern teil e-giz an den zantel Job. Chom gantañ beteg an termen diweza, Laou, a-hend-all ne hellin ket kemer perz e joa ar baradoz. » Ha prometet em-eus, mestr, beteg ma vin diskennet en douar etre pevar blankenn pin. Ha setu !

TIN

Mad, mad ! Med arabad en em chala re abred, Laou. Me gavo an tu da zond pinvidig c'hoaz. Hag a-raog pell amzer, te welo.

LAOU

Ne gredan ket ahanoh, mestr. Klevet am-eus kemend-se diganeoc'h ouspenn kant gwech warn-ugent.

TIN

Ar wech-mañ am-eus greet ma zoñj, Laou. Mond a ran d'en em lakaad da vad da hounid arhant. Arhant d'ober teil. Gwelet a vo, brouhurun, piou on !

LAOU

Neuze e rankoh mond pell deuz ar gêr-mañ, mestr. Re anavezet oh gand an oll dud dre amañ. Den ebed, er

hanton, ne bresto deoc'h eul liard toull war dermen. Echu ! Echu ! Bep tro ma'z an da brena tra pe dra, e vez greet din diskoacha ar gwenneien da genta, ha lakaad ar priz war ar hontouar a-raog teurel ma hrabanou war ar varhadourez.

TIN

Ne jom netra da werza en ti, Laou ?

LAOU

Netra nemed eur volenn hag eur gastolorenn. Ha c'hoaz eo toull ha didoull. Gwir eo n'eus netra da boaza enni.

TIN

Klaskom atao, Laou. Va zad en-oa chas deuz eur ouenn uhel gwechall. Petra eo deut da veza ar hi Fidelig, eur mell-ki chaseal ? Soñj am-eus, aotrou maner Keribilbous a felle dezañ prena anezañ digand ma zad hag a ginnige dezañ eur mell dornad arhant evitañ.

LAOU

Ya, deg vloaz a zo. Abaoe, ar hi a zo maro gand ar gozni.

TIN

Ha ya ! Mad ! Med chas all e oa c'hoaz en ti-mañ, n'eus ket pell. Petra int deut da veza ?

LAOU

N'eus ket pell, nann. Daou pe dri bloaz zo. Abaoe, al loened paour a zo tehet kuit n'ouzon ket da beleh, abalamour ne reed biskoaz begad ebed dezo da zebri. Ar haz e-unan a zo eet gand an diaoul. N'eus na ki na kaz, na tamm na lomm, na foeltr na brall en ho ti, nemed ni on-daou, hanter varo hag hanter noaz. Na blevenn na spillenn da werza, netra grenn, netra penn-da-benn, netra kempenn na digempenn... Nemed va gwele din-me koulskoude. Med me garfe mervel en eur gwele, e-giz ar gristenien all, mestr. Da vihanna, ar hoad a dalvezo d'ober din eun arched hag al liñser a vo mad da liana ahanon.

TIN

Gwir eo, Laou. Ha koulskoude, ezomm em-eus deuz ar gwele-ze.

LAOU

Mestr, mestr, na werzit ket ma gwele, me ho ped !

TIN

Nann, nann, ne vo ket gwerzet ar gwele. Eun dra all am-eus d'ober gantañ. Selaou, Laou, heb gaou an ti a vo dilaou ha leun a draou.

LAOU

N'am-eus ket kalon da c'hoarzin ouz ho farserez, mestr. En an' Doue, petra ar gurun a zo savet c'hoaz en ho penn ?

TIN

Laouig, ma mevel, digor da ziskouarn. Perag om-ni gwelet fall gand an dud ? Perag e sell ar chas a-dreuz ouzim ? Perag ne reer deom netra heb arhant fresk ? Perag om-ni diskennet ken izel er barrez ? Perag om-ni lakeet e renk an diweza paour-kêz klasker bara ? Perag n'eus na blevenn na spillenn en ti-mañ ? Lavar din 'ta !

LAOU

Aez eo da houzoud ! Abalamour om paour da laza.

TIN

N'eo ket gwir, Laou, n'eo ket gwir. Gaou penn-da-benn ! Abalamour a zo warnom *tres ar re baour* ! Abalamour om gwisket fall ! Abalamour e weler mad e vevom e-kreiz an dienez ! Abalamour e stouom or penn en eur vale gand an hent ! Abalamour n'eus warnom nemed truillou hag a rafe reked d'eur pillaouer ! Evid beza digemeret mad gand an dud, Laou, e tleer derhel sounn ar penn, bale eeun hag ar fri d'al laez, selled atao dirazoh ha nompaz kaoud aon na neh dirag den ebed... ha *beza gwisket brao*. Eun den gwisket brao, gand dillad nevez ha kaer war e grohenn, goude n'en-efe ket eur gwenneg toull en e hodell, hennez a vo ar maout dirag an dud.

LAOU

Kompren mad a ran. Med penaoz kaoud dillad nevez, siwaz ! heb gwenneg ebed er yalh ?

TIN

Kavet em-eus an tu, Laou. War ar blasenn a zo deut nevez zo eur varhadourez dillad, mezer ha lien, eur vaouez teo ha pounner, gand daoulagad gwiz en he fenn. Hounnez, 'm-eus aon, a zo bet dilezet gand ar Spered Santel. Brao vo din kaoud tro warni ha riñsa eun tamm danvez d'ober deom eur gwiskamant nevez penn-da-benn.

LAOU

Hag ar baeamant ?

TIN

Evid ar baeamant, ni a welo diwezatoh.

LAOU

Nann, nann. Ne fell ket din laerez na rei dorn d'eul laer. Ne fell ket din daoni ma ene evid eur chupenn nevez. Netra !

TIN

Ni a restaolo diwezatoh ar pez a gemerim, pa vim pinvidig.

LAOU

Ya, pa vo deut dent d'ar yer.

TIN

Laou, Laou, prometet az-peus d'am zad, Doue d'e bardono, sikour ahanon, pe n'az-peus ket ?

LAOU

Prometet am-eus, ne lavaran ket nann.

TIN

Ma zo gaou pe laeroñsi da gaoud, me a gemero ar bouez war ma houstiañs. Selaou ahanon mad, ha te a raio penn-da-benn ar pez a livirin dit.

EIL DIVIZ

(E ti ar varhadourez dillad)

TIN

Salud d'an oll en ti-mañ !

HI

Kemend-all deoh, ma den.

TIN

N'eo ket tomm an amzer, hañ ?

HI

N'eo ket tomm.

TIN

Erru ar goañv warnom. Poent eo gwiska dillad gloan teo.

HI

Poent eo, ya. Daoust hag ho-pefe c'hoant, aotrou, prena eur gwiskamant nevez ?

TIN

Pell zo am-eus c'hoant, e gwirionez, med n'am-eus ket gellet ober a-raog hirio.

HI

A nann ! Ha perag 'ta ?

TIN

Perag ? sellit ouzin, c'hwi hag a zo o werza dillajou, sellit penaoz on gwisket. Gand pillou ha truillou toullet ha didoulet, roget ha diroget, pennet ha dispennet.

HI

Gwir eo. Heñvelloh e kavan ahanoh ouz eur paour-kêz klasker bara eged ouz eun den gouest da brena traou nevez.

HI

Ne oan ket gouest, deh, da brena danvez eur mou-chouer, med hirio e prenfen ho stal m'am-befe c'hoant da gaoud anezi.

HI (*souezet*)

Ahañ ! Ha petra zo c'hoarvezet abaoe deh ?

TIN

Abaoe deh a zo maro din eur yontr koz pinvidig mor, hag en-eus leusket ganin e oll beadra : gwenneien, douarou, maneriou, tiez, staliou, ha me oar-me !

HI

Setu aze eur chañs vad evidoh, aotrou. Me garfe ive kaoud eur yontr pinvidig. Med allaz ! n'am-eus yontr ebed.

TIN

Me am-eus eun hanter dousenn anezo : pôted yaouank koz, hag o danvez a zigouezo ganin abred pe ziwevad. Hemañ eo ar henta dezañ da vervel. A-raozañ n'eus maro din nemed eur voereb koz. Med, siwaz din, ar voereb baour n'he-deus leusket ganin nemed eur pod-kafe hag eur haz dall. N'eus forz ! Bremañ emeon er-mêz deuz an dienez. Arsa ! Deut on amañ da glask danvez da zevel eur gwiskamant nevez penn-da-benn. Lavaret zo bet din penaoz en ho ti e vez kavet ar gwella lien. Ha gwir eo ar gaou-ze ?

HI

Gwir bater, aotrou kêz ! Sellit ouz ar varhadourez ! Ha gwelet ho-peus a-wechou mezer ken teo ha ken brao ? Taolit ho taouarn warnañ ! Setu aze eun danvez hag a zo e-taill d'ober eur chupenn deuz ar re vrava.

TIN

Ne lavaran ket nann. Med n'ho-peus netra gwelloh da ziskouez din ?

HI

Hennez eo ar gwella, aotrou.

TIN

Gwasa-se. Neuze e vo gwelloh din mond beteg Pariz da glask eur gwiskamant. Rag bremañ, peogwir on pinvidig, e vefe eur vez din en em wiska gand traou marhad-mad.

HI

Penaoz, marhad-mad ? N'am-eus ket lavaret ar priz deoh c'hoaz.

TIN

Nann, med gweled mad a ran, an danvez-mañ a zo mad evid an dud a-ziwar ar mêz. Med me a yelo bremañ da veva e-touez ar pennou braz ha noblañsou ar gêr-gapital ; ha red eo din kaoud ar finna danvez, c'hwi oar, gand aon da veza mezekaet ganto.

HI

M'henn assur deoh, aotrou, an danvez-mañ a deu war-eeun deuz Pariz. Diêz eo din gwerza anezañ amañ, abalamour eo re vraz, war meno an dud. Setu aze ! E Pariz, n'eus ket gwelloh.

TIN

Mad, mad. Ne fell ket din direnka ahanoh evid netra. Kemeroud a rin eur gwiskamant deuz hemañ. Eur gwiskamant pe zaou. Ya, daou kentoh, e-pad m'emaon ganti, da hortoz kaoud gwelloh.

HI

Mad-tre, aotrou. Ma hellan rei eun ali mad deoh, kemerit ar pezh danvez-mañ en e bez. Awalh a zo ennañ da ober daou wiskamant hag eur vantell ouspenn. Mond a ra deoh ?

TIN

Memez tra ! Mond a ra din.

HI

Gortozit ma vo greet eur pakadig deoh.

TIN

Nann, nann. Me a zammo hennez brao war ma skoaz. Arabad en em zirenka. Kenavo.

HI

Aotrou, c'hweh ugent skoed aour eo ar priz ganin.

TIN

C'hweh ugent skoed aour! N'eo ket ker ganeoh, maouez. Nann 'vad! Evid netra kazimant. Eur vaouez onest oh. Sellit, deuit warhoaz betek an ti. Eul lein vraz a ran d'eun hanter dousenn a dud e-touez pennou braz ar hanton. Ho pedi a ran da zond ive, ha pa vo echu lein ganeom, va mevel a baeo deoh an tri hant skoed aour.

HI

C'hweh ugent, aotrou. N'eo nemed c'hweh ugent.

TIN

Ya, ya, mad. C'hweh ugent pe daouzeg ugent, petra eo an dra-ze evid niz ar yontr koz. Kenavo betek warhoaz, maouez.

HI

Me garfe gweloh, aotrou...

TIN

Ta ta ta ta ta!!! Aon ho-peus dond da leina gand ar pennou-braz? Me oar sur, ar pred-se a lako ahanoh da werza dillajou d'ar re-ze. Arsa, kavoud a rit mad ar gwin koz?

HI

Ya, sur, aotrou. Med...

TIN

Hag ar hig rostet?

HI

Ar hig rostet n'eo ket fall kennebeud.

TIN

Betek warhoaz, neuze. Hag arabad deoh kaoud aon na mez. Kenavo! Ma ano a zo Tin ar Hastell, e korn plasenn an Amann koz.

TREDE DIVIZ

(E ti Tin)

TIN

Komprenet mad az-peus, Laou?

LAOU

Ya, mestr, med...

TIN

N'am-eus ket digaset dit eur gwiskamant penn-dabenn? Te vo eun aotrou ahanout bremañ, Laou. Hag e helli rodal e-giz eur pichon.

LAOU

Ya, mestr, med an danvez n'eo ket paet.

TIN

Leusk ar baemant ganin. Ha diwall mad da zizoñjal da gentel. Deut eo mare kreisteiz. Bremaig e tigouezo ar hoz marhadourez dillad-se.

(*Taoliou war an nor.*)

TIN

La, setu amañ-hi dirag an nor. Kerz da zigor dezi, ha me ra eul lamm em gwele e-touez al liñseriou. Amañ ez eus eun abadenn da gaoud...

AR VAOUZ

Bennoz Doue war an ti-mañ!

LAOU

Ha kemend-all deoh, maouez. Petra zo evid ho selvij, mar plij?

HI

Ho mestr en-eus pedet ahanon da zond amañ hirio da zebri eul lein gand pennou braz ar hanton. Ha goude al lein...

LAOU

Eul lein en ti-mañ, siwaz! Faziet oh, maouez kêz. Amañ n'eus pred ebed da gaoud, allaz 'ta! Na lein na koan.

HI

Penaoz? N'eo ket amañ emañ o chom an Aotrou Tin ar Hastell? Koulskoude emañ e korn plasenn an Amann koz.

LAOU

Ya, feiz. Med an aotrou Tin ar Hastell n'en-eus pedet den ebed da zond d'e di. An aotrou paour a zo klañv war e wele abaoe deg devez ha muioh, siwaz dezañ.

HI

N'on ket sorhennet, nann. An aotrou Tin a zo deut d'am zi, deh, da brena danvez gwiskamanchou nevez. Eur yontr dezañ a zo maro, chomet war e lerh eur zahad aour bennag. Pedet on bet gand ho mestr da zond da leina ha da reseo priz ar mezer.

LAOU

An aotrou Tin n'eus yontr ebed dezañ, na den na kar kennebeud. Hag an den paour ne wisko biskoaz ken, sur a-walh, na chupenn na bragou.

HI

Ouz piou e rez goap, mevel fall! Me oar petra a lavaran, nann!

E peleh emañ an aotrou Tin ar Halvez, ma vo gwelet!

LAOU

Chttt!!! En e wele emañ, ar paour kêz diaoul, brevet gand eur hleñved iskiz hag en-eus greet dezañ koll e benn.

HI

Diskouez anezañ din!

LAOU

Med kousket eo. Abaoe tri devez n'en-eus lavaret grik, na debret nag evet netra. Kazi sur emañ war e dermen diweza. Poent eo din mond da glask eur beleg bennag.

HI (*droug enni*)

Me fell din gweled Tin ar Halvez evid kaoud priz an danvez dillad am-eus gwerzet dezañ deh. Chweh ugent skoed aour!

LAOU

C'hweh ugent skoed aour! Siwaz! An ti en e bez, ha me, hag eñ, ne dalvezom ket kemend-se.

HI

Me fell din gweled penn Tin ar Halvez!

LAOU

Mad! Diskouezet vo deoh. Amañ emañ, en e wele kloz. Med diwallit mad da zihuna anezañ, rag sod eo da staga ha marteze e lammo warnoh.

HI

Gwelet e vo. Digorit ar gwele.

LAOU

Setu aze an den!

HI

Hennez eo an hini en-eus prenet danvez dillad diganin. N'eus ket da fazia gantañ. Ho! Tin, Tin ar Halvez! Me eo ar varhadourez mezer.

TIN

Hooooomf!

LAOU

Diwallit mad, maouez.

HI

Tin ar Hastell! Roit din ma c'hweh ugent skoed, ma

tistroin d'ar gêr. Ha dalhit ganeoh ho kwin koz hag ho kig rostet.

TIN

Ar glaou a zo devet war beg ar big. Taol dezi diou gartourenn holen war he lost. Hi hi hi! Lost ar big dindan lost ar vuoh. Piou en-eus torret peul ar vuoh? Alanig al louarn? Hastom war e lerh. Taio! taio! Ha ha ha aha! Mab kaer ar vran a zo eet da droha lann en eur park kaz? He he! Evid ar zaoud n'eus buoh ebed! Ha ha ha! Hi hi!

LAOU

Kleved a rit, maouez kêz. Abaoe deg devez emañ er stad-se. Kollet e skiant hag e benn gantañ! Sod da staga. Boued an ospital, a lavaran deoh. Penaoz en-dije gallet mond er-mêz ha beteg ho ti da brena danvez dillad?

HI

Koulskoude, eñ an hini eo, ha den all ebed. Tin! Tin ar Halvez?

TIN

Piou a zo amañ dirazon? Eun dañvad, ya, eun dañvad druz. Laou, kerz da glask din ar gontel vraz ma vo diwadet an dañvad-mañ. Kig a vo evid ar big. Koan a vo evid ar vran! Ha ha ha! Laou, ar gontell, ar gontell buan! Dispaha a ra al loen.

(*Saillet en-eus war ar varhadourez dillad. Houmañ a gemer aon.*)

HI

Ho, Tin ar Halvez. Chom brao 'ta! Me n'on ket eun dañvad. Me eo ar vaouez he-deus gwerzet deoh danvez dillad nevez. Mezer evid c'hweh ugent skoed, deh. Ho, mouget on gantañ.

LAOU

N'am-boa ket lavaret deoh! Perag ho-peus dihunet an den-ze? Leuskit anezañ da vervel e peoh. Ahanta, va mestr, houmañ a zo eur varhadourez gloan, n'eo ket eun dañvad eo. La, azezit en ho kwele brao!

TIN

(*O kemer ar gastolorenn hag o skei warni spontuz.*)

Hei! hei! marh gell! Hirio emañ o timezi gand merh ar roue. Gand merh ar roue-pesk hag en-eus eur penn sardin. Brilli! brilli fresk! brilli! Diha, diha! ruz! Ha ha ha ha! Glaz al loar, blaz al loar! Piou eo hemañ? Ar roue Nominoë. Me a zo dimezet gand ho merh. Hei hei hei! hei 'ta! Sah goullo, penn dizolo, kollet e golo. Evel-se bezet greet. Beh d'ar brilli! Din da c'hoari.

(*Mond a ra kuit en eur c'hoarzin, e-giz eun den sod.*)

LAOU

Ma mestr paour, kollet eo e benn gantañ. Eun den

ken desket. Abaoe deg devez o laza an diaoul. Spontuz eo ! Aotrou Doue, kemerit truez outañ !

HI

Gwir eo, an den-se n'emañ ket mad e benn. An derzienn vraz zo warnañ. Sur n'eo ket eet er-mêz deuz e di deh. Med koulskoude... Deg metrad danvez mezer a zo eet dindan toull-kazel unan bennag. Unan bennag hag a zo heñvel-mik ouz Tin ar Hastell hag a zo deut d'am haoud en e blas. Med piou eo ?

LAOU

Arsa, itron, bremañ e welit mad penaoz an den-mañ n'en-deus ket gallet mond da brena tra pe dra e ti pe di, ken klañv m'eo abaoe deg devez zo.

HI

Hum ! Feiz sur ! Koulskoude c'hweh ugent skoed mezer glaz a zo eet da goll.

LAOU

Gwasoh eo hoaz pa ya ar penn da goll, maouez kêz. Sellit ouz ar paour-kêz Tin.

HI

Ya, feiz sur. Arsa, kenavo. Hag emichañs e teuy e skiant vad d'ho mestr en-dro.

LAOU

Kenavo ! Hag emichañs e kavoh ar c'hweh ugent skoed a vank deoh.

HI

Gand piou ?

(An nor o tigeri hag o serri.)

TIN HA LAOU

Ha ha ha ha ha ha ha !!!

TIN

Ha bremañ, kerz da glask ar hemener, Laou, ma vo greet da beb hini ahanom eur gwiskamant nevez, *comm y faut !* Kerz.

LAOU

Ha pa welo ar varhadourez-dillad an danvez war or hein ?

TIN

Na rez ket bilou ! Me 'gavo eun dro all. Hag eun den gwisket kaer, Laou, n'eo ket brao mond warnañ, nann, n'eo ket brao mond warnañ !

P.-J. HELIAS.

(Hervez eur vojenn euz ar Grenn-Amzer.)

II

Bouzar pe Vud

ARVEST KENTA

(E ti Yann ar Hest)

PER *(o tegouezoud)*

Ahanta ! Yann, penaoz emañ ar vuhez en ti-mañ ? Ne weler ket al liou ouzout er-mêz abaoe out dimezet. Koulskoude e oas boaz da c'hoari killou beb abardaez ganeom. Pe da zond da c'hoari kartou e ti Lommig beb sul. Ac'h ! Eun den nevez-dimezet a zo e-giz eul loen gouez. Ne haller ket tenna anezañ er-mêz deuz an douar-renn. He ! he ! he ! *(c'hoarzin a ra)*. Hag a-hend-all, gand ar big ! ?

YANN

A-hend-all e ya mad an traou penn-da-benn. Mad a-walh d'an nebeuta.

PER

Mad awalh ! Penaoz 'ta ? Mad awalh ha fall awalh a zo henvel awalh. He ! he ! A-wechou eur wreg a zo disheñvel diouz eur plah yaouank. Sell ! va gwreg din-me, araog ma oam dimezet asamblez, a lavare « amen » d'am heul beb tro pa gaozeen. Siwaz ! bremañ eo din da lavared « amen » d'he heul. Petra a zo c'hoarvezet gand ar wreg, Yannig ? Penn fall he-deus ? Ken penneg eo hag eur marh ruz ? Marteze eo trenket ar gwad enni abaoe he-deus eur bizou war he dorn kleiz ?

YANN

Nann, nann ! Kaourantina a zo eur vaouez koant ha doujuz e-keñver he gwaz. N'am-eus ket da glemm ? Nemed eun druez eo.

PER

Petra a zo eun druez ?

YANN

Gouzoud a rez on dimezet da Gaourantina, merh Chilig an Togn, goude beza gwelet anezi diou wech, ha c'hoaz e-pad nebeud amzer, rag ar plah yaouank-se ne veze gwelet, koulz lavared biskoaz, nag er festou, nag er pardoniou, nag el leuriou nevez, na nebleh. Ouspenn, bet eo bet kaset d'ar skol d'ar hêriou gand he zad. Ha den ebed er barrez n'anaveze anezi.

PER

Gwir eo. Ar plah-se n'eo ket bet gwelet aliez e-touez an dud. Hag abaoe eo dimezet ne vez ket gwelet muioh.

YANN

Feiz nann! Ar wech kenta m'am-eus gwelet ar plah yaouank, on bet taget gand ar garantez eviti, rag bez ez eo eur verhig kaer da weled, stummet brao, liou ar yehed warni, hag eun dremm plijuz meurbed. N'eo ket gwir?

PER

Gwir bater! Bravoh plah ne gaver ket er vro, na plijusoh, nemed marteze eo aonig eun tammig?

YANN

Me a grede din ivez. An eil gwech m'am-eus gwelet anezi eo d'an devez on eet da houlenn anezi digand he zad. Hemañ a oa laouen braz o rei e verh din, rag gouzoud a rit, va danvez a zo kalz brasoh eged hini Chilig an Togn. Ar plahig Kaourantina a vouse'hoarze heb ehan, ha ne lavare grik.

PER

Setu aze eur vaouez a-zoare. Boazet int da gaoud eun teod re hir.

YANN

Ya, med teod Kaourantina a zo kalz re verr, kalz re! Evid diskleria ar wirionez, Kaourantina n'he-deus teod ebed.

PER

Penaoz 'ta! Teod ebed! Daoust ha mud eo da wreg? Yannig paour!

YANN

Mud pesk. Ne gaver ket mutoh. Mud boud! Ken mud hag eun aval douar.

PER

Aiou!!! Peseurt taol 'ta a zo degouezet ganez! Piou e-nije kredet!

YANN

Ya, piou e-nije kredet. Re ziwezad.

PER

A, ba! Ha goude-ze? N'eo ket falloh ar vaouez, nann?

YANN

Falloh n'eo ket, nann. Eur wreg deuz ar henta a vo, marteze. Ha ne glever trouz ebed en ti. Me a labour e-kreiz ar peoh.

PER (*huanadi a ra*)

Ar peoh, peseurt teñzor burzuduz! Me a glev atao va hini goz o folli, o vlejal, o trouzal, o hrognal, o flipad hag o flepad a-hed an deiz. Hag a-wechou e santan va fenn o trei an noz da gonta din litanious difeson. C'hwil a zo eun den euruz, Yann!

YANN

Ya, me a zo eun den euruz. Me a zo eun den... e-giz ma lavarit, Per. Med koulskoude e karfen klevet mouez va maouez, pa ne vefe nemed eur wech ar miz. Forz da jom didrouz, penn-da-benn gand an amzer, forz da glevet ar peoh endro din, a-wechou e santan va fenn o trei hag e kinnigan koueza deuz va zav. N'eo ket eur gaou, Per, eun den a rank kaoud eun tammig trouz da zerhel kompagnunez dezañ.

PER

Ma karez, me a bedo ahanout da zebri ar zouben em zi bep sul. M'hel lavar dit, a-raog ma ne vo tremenet ar zul kenta, te az-po paket eun droug-penn da astenn ahanout en da wele e-pad daou zevez leun, en eur glevet va gwreg o fraoñval endro d'an daol e-giz eur gelienenn paket en eur voutaill.

YANN

Ne lavaran ket. Koulskoude... cht! peoh gand ar gaou-mañ! Emañ Kaourantina o tiskenn deuz he hambr.
(*Klevet a reer ar vaouez vud o tiskenn.*)

PER (*mouez laouen*)

Ha neuze, Kaourantina, mad e ya an traou ganeoh, hervez ar feson. Liou ar yehed a zo warnoh. War va menno, n'emaoh ket da glemm abaoe oh dimezet gand Yann, hañ?

YANN

Azevit amañ, em hichenn, Kaourantina gêz. Netra ne ra diouer deoh, emichans. N'ho-peus ket re a labour dre an ti? Arabad deoh en em skuiza re.
(*Ger ebed.*)

PER

Brao eo an amzer, Kaourantina. Ya, pell 'zo n'eo ket bet ken brao, e gwirionez. Nemed eun disterra glao a rafe vad d'an douar, ya, hem ! Eun disterra glao. Dizehet eo ar mêziou, siwaz.
(Ger ebed.)

PER

Hem ! Neuze eo poent din mond d'ar gêr. Tostaad a ra an noz. Ar wreg a zo o klask gouzoud petra on deut da veza. Arsa, kenavo !
(Kleved a reer ar vaouez o vond kuit.)

YANN

Mond a rit kuit, Kaourantina ? Chomit c'hoaz ga-neom, mar plij !

PER

Pignet eo d'he hambr, Yann. Pa vez komzet euz eur vaouez vud, homañ a zo mud, feiz ! Mutoh ne vez ket kavet. Ha koulskoude, a-wechou he-deus c'hoant da lavared eun dra bennag, hervez an ardou a ra gand he bizied. N'eus forz, Yann, diêz e vo deoh ober ganti.

YANN

Evidon n'eo ket kalz a dra, med eviti eo ar gwasa. Me ' garfe para anezi ha lakaad anezi da gomz frêz e-giz an oll.

PER

Klevet em-eus ano deuz eur medisin braz hag a ro ar pare d'ar re vud.

YANN

Ya ? E-peleh emañ hennez o chom ? Lavar din 'ta, ma 'z in buan d'e gavoud. Eun hanter deuz va danvez a rofen...

PER

Tut ! tut ! tut ! Arabad mond re vuan, Yann. Ma vefen bet, me, en da grohenn, n'ouzon ket hag-eñ n'am-befe ket kavet gwelloc'h derhel va maouez mud ha fur ha didrouz ! Rag eur wech ma vo bet roet dezi ar parlant, piou 'oar petra a c'hoarvezo ?

YANN

Petra ' c'hoarvezo ? C'hoarvezoud a raio e komzo ar vaouez gand an dud all, hag e hellin komz ganti, hag e kavin berr va amzer o kleved anezi o konta din doareou ha keleier a beb seurt evel ma ra ar merhed all. En timañ ne glever nemed an orolaj o seni an euriou. N'eo ket eur vuhez !

PER

Ya, med pa vo roet ar parlant d'ar wreg, neuze e vo klevet gevier diganti.

YANN

Perag e lavarfe gevier ?

PER

Abalamour an oll dud a lavar gevier, ar merhed dreist-oll, eur wech pe eur wech all. Bremañ, da vaouez ne gomz nemed gand he daoulagad. Hag an daoulagad, evid an hini a zell mad, ne hellont ket lavared gevier.

YANN

Ha pa lavarfe eun disterra gevier eur wech an amzer ? ! Ar gevier a lakaio eun tammig holen en eur vuhez goular. P'he-do prenet eur vroz a dri mil lur, marteze ne vo anzavet din nemed daou hebken. Setu aze eur pezh kaer ! N'eus forz !

PER

Hag an trouz a ray an Itron pa vi diwezad o tistrei d'ar gêr ? Neuze e vo kanet dit gousperou ar raniked, Yannig kêz.

YANN

Biskoaz ne zeuan diwezad d'ar gêr. Atao emañ degouezet d'an eur vad.

PER

Ya. An dra-ze a vez lavaret. Hag eun devez en em gaver gand kompagnunez er vourh, da zerr-noz, deut an eur da zistrei d'ar gêr. Ha te a lavaro d'an amezeien (1) : « Poent eo din distrei d'ar gêr ! Emeur o hortoz ahanon ! » Ar re all a raio goap ouzout hag a lavaro : « Sellit ouz ar Yann-Gatellig-mañ. Hemañ e-neus aon rag e vaouez, ha ! ha ! ha ! » Ha te, fero eun tamm ouzout, a responto : « Me, kaoud aon rag va gwreg, biskoaz ! Me eo ar mestr en ti. Me a jomo amañ keid ha ma raio plijadur din. » Mad-tre ; te a jomo beteg hanter-noz pe vuioh. Med pa vo red distrei d'ar gêr, da fri a gouezo d'an douar ! A-dreñv ar prenestr, enaouet ar goulou gand ar vestrez, e vo hi o hortoz ahanout, eur penn dezi gouest d'ober neh d'eur rejimant soudarded a vicher. Ha beh ! ha beh ! Te a glevo kleier an amzer Fask, m'hel lavar dit, va mignon !

YANN

N'eus forz ! Me en em reñko gand ar wreg. N'ouzon ket penaoz, med en em reñka a rin.

(1) amezeg a dalv kemend ha « keneil » e Kerne Izel.

PER

Te a zo eun den penneg. Mad! Ro din eun tamm paper, ma skrivin dit e peleh emañ ar medisin braz o chom. Red e vo dezañ dond beteg emañ. Te a baeo ar veaj eveljust... Hag e kousto ker dit! rag an Aotrou-ze ne azez e feskennou nemed er gweturiou kenta klas.

YANN

Paea a rin.

PER

Gantañ e teuio ivez eur medisin all, ha marteze eun apotiker, da zikour anezañ d'ober an operasion!

YANN

Awalh eo. Me a baeo ar pezh a vo da baea. Gwaz a-ze evidon.

PER

Gwaz a-ze evidout, ya. Kenavo, den euruz!

EIL ARVEST

YANN (*er gambr*)

Ahanta! ar medisin braz e-neus lavaret din e oa tremenet mad tre an traou. Kousket eo c'hoaz ar wreg, med a-barz pell e tihuno. Gortozom, gortozom! Mall a zo ganin gweled... nann, klevet kentoh... Med ober a ra van. Emañ-hi o tihuna...

KAOURANTINA

Yann, e peleh emañ?

YANN (*laouen-tre*)

Kaozeal a ra! Deut eo dezi ar parlant! Peseurt mouez vrao! Kaourantina, pareet out!

TINA

Ya; Ouf! Abaoe emañ o hortoz! Kemend a draou am-eus da lavared hag a zo chomet war va halon abaoe bloaveziou!

YANN

Arabad en em skuiza, Kaourantina. Amzer az-po da gonta din. Eur burzud eo. Mond a ran da gas kelou d'ar famil ha d'an amezeien.

TINA

Chom emañ, Yann. Emaout o klask digarez da vond da haloupad bro pell deuz da labour...

YANN

Pell diouz al labour! Me? Daoust ha ne labouran ket trawalh?

TINA (*ar buanna posubl*)

N'ouzon ket hag eñ e labourez trawalh, med ar pezh a ouzon mad eo n'eus ket kalz a arhant en ti-mañ. N'az-peus ket mez o weled da vaouez gwisket gand truilhou p'emañ ar gwraez all o pourmen, da zul, gand broziou nevez ken aliez ha ma cheñch al loar. Daoust ha n'eo ket eun druez evid eur vaouez yaouank eveldon chom a-hed ar bloaz da vrema he horv war-dro an tiegez heb kaoud eun disterra plijadur? N'az-peus ket gwelet ar vantell grohenn e-neus paeet Visant an Teileg d'e wreg? E-leh, me n'am-eus war va hein nemed eun tamm mezer marhad mad. Kredi a ra dit n'on ket skuiz o vond d'ar vourh war va zreid pa hallfen kaoud eur wetur-dre-dan e-giz maouez Lom an Tachou. Med te n'out nemed eun hanter den.

YANN

Selaou 'ta, Kaourantina gêz...

TINA

N'out ken eun hanter den. A-hend-all az-pefe kavet an tu da hounid arhant din da vond e-touez an dud all. N'am-bije ket kredet biskoaz, pa'z-peus goulennet ahannon digand va zad e oas eur paour-kêz mizerig, eun truilhennig beh awalh dezañ kavoud bara zeh da zebri. N'az-peus ket mez?

YANN

Selaou eun tammig...

TINA

Peoh! Abaoe emañ o hortoz va zro da gaozeal en ti-mañ! Ha c'hoaz, ma rafez eun dra bennag war-dro an tiegez! Med netra! An Aotrou a ya d'ar vourh da c'hoari boullou pe da c'hoari kartou gand kañfarted e-giz Per. Hennez, da vihanna ne fell ket din gweled anezañ o teuler e dreid emañ, klevet a rez?

YANN

Koulskoude, eñ eo an hini e-neus klasket ar medisin...

TINA

Sorhennou! Eun teod fall; netra ken. Eun den hag a gont bep seurt traou diwar-benn ar merhed. Netra

d'ober; ne vo ket degemeret ganin, birviken. Nag ar gamaladed all kennebeud. Te a jomo en ti beb sul da zikour ahanon. Ha me a hello mond d'ober eun dro d'ar vourh.

YANN

Selaou 'ta, va maouez kêz...

TINA

Pell awalh am-eus greet peoh. Bremañ eo din da gaozeal. Te eo a jomo en ti, kuit dit da zispign gwenneien o ruza da dreid en ostaleriou, da heul Per.

YANN

Peoh 'ta! Chttt! Emañ Per, drez, o tond en ti.

TINA

Ma n'eo ket eun druez gweled eun den ken goapaer, ken douget d'ober an teod fall. Kemeroud a rafen ar valaenn da skuba anezañ er-mêz deuz va zi. Emañ adarre o tond da glask eur banne bennag da lakaad en e gorr, feiz sur! Med ganin-me ne dañvo ket ar gwin nag ar jistr. Eur banne dour, ma fell dezañ, euz saill ar puñs.

YANN

Chttt! a lavaran dit. Arabad rei d'an dud da gredi ez eus trouz etrezom.
(Dond a ra Per en ti.)

PER

Salud d'an oll en ti-mañ, ki ha kaz hag all!

TINA

Sell 'ta piou a zo degouezet da weled ahanon! or hamalad Per. Azezit, kemerit eur gador pe eur bank. Heb tamall netra deoh, Per, ne weler ket ahanoh aliez war an tu-mañ. E oan drez o lavared da Yann: « N'ouzon ket petra a c'hoarvez gand Per. Fached eo? Abaoe pell 'zo n'eo ket deut da weled ahanom. »

PER

Med, Tina gêz, deh diweza on bet amañ c'hoaz.

TINA

Deh? Gwir eo? Deh diweza! Ma Doue, ni a gav on amzer hir pa n'emaoh ket ganeom o marvaillad hag o konta kaoz, n'eo ket gwir, Yann?

YANN

Eo, eo, e...e...o; eo, Tina.

PER

N'on ket evid dond bemdez, Tina. Labour am-eus evel ar re all.

TINA

Ma teufeh bemdez-bemdez, Per, on-defe plijadur vraz ganeoh. Taolit ho pouez war ar bank. Marteze eur banne da glask eur voutaillad euz ar gwin a zo chomet war-lerh or friko. Ya feiz, gwin deuz ar henta. N'eo ket tamm re evid gwella amezeg ha gwella kamalad Yann. Ha goude-ze, me a aozo deoh ho-taou eur banne kafe mad hag a lakaio Sant Per da zigeri e fri war lein ar Baradoz. Ya, gortozit eur munud, paotred, ma 'z an da vala ar greun kafe.

(Mond a ra kuit.)

PER

Feiz, Yann, te az-peus eur wreg hag a zo eun tamm maouez! Abaoe ez eo deut dezi ar parlant, ne glevan den all ebed o prezeg ken flour ha gand kemend a furnez.

YANN

Dirag an dud, ya. Kaourantina a fell dezi kaoud brud vad e-touez an dud. Med pa emañ an unan ganti, me a zo e-kreiz an ivern.

PER

E-kreiz an ivern! Penaoz 'ta?

YANN

Kemend a deod a zo deut dezi ma ne ra nemed konta sotoniou ha fleperez a-hed an deiz. A-boan eo dihunet, diouz ar mintin, m'emañ-hi o trouzal. E-pad an deiz, n'eus ehan ebed. Ha d'an noz, a-wechou, e kendalh ar gaoz da vond en-dro ganti! Mezo dall on eet o selaou anezi. Ma fenn a yelo da goll. Ma pad an traou evel-se eur bloavez nemetken, hi a varvo, pe me. Rag me a gemero ar gontell ganti kentoh eged chom da houzañ...

PER

Ta! ta! ta! N'out ket boazet c'hoaz. Eur vaouez a ra kalz muioh a drouz war an douar evid eur gwaz.

YANN

Marteze. Med va gwreg din-me a ra muioh a drouz eged gwaz ha maouez ha bugel bihan chuker-bronn. Hag ouspenn, gaouierez eo, spontuz! Bremaig e oa o lavared din e oas deut d'am zi da glask d'eva.

PER

Me, da glask gwin? Biskoaz n'eus bet tamallet din mond da glask d'eva da di ar re all.

YANN

A ! Per, keuz am-eus da veza roet ar pare d'ar vaouez-se. Ha dispignad kemend-all a arhant evid en em lakaad er vizer ! Penaoz e rin bremañ evid kavoud ar peoh ? E-pad va buhez e vo hi o flipad hag o flepad en-dro din hag o konta droug euz va gwella amezeien.

PER

Feiz, Yann, ne welan nemed eun dra.

YANN

Petra ?

PER

D'eur vaouez teodeg, eur gwaz bouzar !

YANN

D'eur vaouez teodeg, eur gwaz bouzar ? Petra a fell dit lavared ?

PER

Ar gwella tra evidout eo d'ober an neuz da veza bouzar kloh, bouzar pod, bouzar penn-da-benn. Pa welo da wreg ne respontez ket dezi, ha pa gredo ne glevez netra, hi a raio peoh, rag pa n'eus den da zelaou, perag konta kaoz ?

YANN

Ar gwir a zo ganit, Per. Me a ray ar van da veza bouzar.

PER

Kleved a ran Tina o tond gand ar podad kafe. Taol evez mad ha kemer urz warnon.

(Dond a ra Tina.)

PER *(en eur glemm)*

Paour-kêz Yann, aiou, peseurt planedenn ! Hag eñ yaouank flamm c'hoaz !

TINA

Petra a c'hoarvez ganeoh, Per ? — Prest eo ar hafe.

PER

Taolit ho kafe war ar bern teil, Tina. N'am-eus ket kalon da lonka netra goude ar pezh a zo c'hoarvezet.

TINA

Med petra a zo c'hoarvezet ?

PER

Pa oah o vond d'ar gegin, da aoza kafe, ar prenestr a zo digoret a-gas, gand eun taol avel droch, eun taol avel spontuz. Ar paour-kêz Yann a oa drez etre ar prenestr hag an nor, ha bremañ eo deut bouzar.

TINA

Bouzar ? ! Se ne bado ket pell emichañs ?

PER

A-wechou n'ouzer ket. Va zad-koz a zo bet degouezet ar memez tra gantañ. Ha beteg e varo eo chomet bouzar, ken bouzar hag eur pod-pri. Eun druez eo. Sell, mond a ran d'ar gêr, rag ne hallan ket anduri kemend-all ! Kenavo, Tina, ha kemerit kalon. Marteze e wellaio dezañ, a-benn eun ugent pe dregont vloaz ahann. Kenavo !

TINA

Kenavo, Per. Ahanta, Yann, kleved a rez ahanon ? *(respont ebed)*. Selaou mouez da vaouez muia-karet ! Respont din eur gomz, unan dre hraz Doue. *(Respont ebed.)* Ne dalvez ket ar boan din kaozeal dirazout peogwir eo eet da ziskouarn da fall. Koulz e vefe bet din chom mud. Setu aze eur gasadenn ! Me a ranko prezeg d'ar haz pe d'ar hi, pe d'an daol. A ! a ! pegen maleuruz on-me !

YANN *(c'hoarzin a ra)*

Pegen brao eo beza bouzar, Kaourantina ! Ne glever ket ken sotoniu an dud ? Arabad eo klask ar medisin evidon, rag me ne fell ket din kavoud ar pare, evid mad ebed. A-raog, pa oas mud, te da-unan, ni en em gleve mad on-daou. A-boan deut dit ar parlant ma treñkas ar zoubenn ganeom : eet ar moh en ed-tu, war an taol ! Se a ziskouez deom penaoz, evid kaoud peoh etre daou bried eo red d'an eil beza mud pe d'egile beza bouzar. Ha mad an traou ! A ! a ! a !...

P.-J. HELIAS.

(Hervez eur vojenn euz ar Grenn-Amzer.)

III

Ar Boued Touseg

C'hoarierien : JAKEZ KROHENN, GWILLOU VIHAN, EUR VATEZ.

(Jakez Krohenn ha Gwillou Vihan a zo azezet ouz tôl.)

JAKEZ

Ma, Gwillou, setu emañ brao azezet amañ on-daou, dirag ar prenestr. Hag evid eur wech, ni a zebro eun tamm merenn e brasañ ostaliri Kemper... Sell peseurt sal gaer, ma mabig!... Melezouriou a beb tu, pallennou gwenn ha bokedou bleun war an tôliou. Amañ eo pinvidig an traou, ma horv, ha nêt!... Eur blijadur evid an daoulagad.

GWILLOU

Re binvidig, Jakez... Ne ya ket din kaer. Abalamour da betra 'peus digaset ahanon er seurt leh-mañ?... Me a zo amañ e-kreiz an diêzant, rag n'ont ket boazet a-walh deuz kiziu an dud pinvidig.

JAKEZ

Arsa! Gwillou droch! An dud pinvidig a zebr boued gand o genou evel ar re baour. Nemed brasoh kov o-defe, a-wechou.

GWILLOU

Ya, 'vad. Med amañ, n'eus ken pennou braz kêr o tond da zebri. Sell an ôtrou gwisket-kaer, e penn all ar zal, gand eur mell chadenn vontr war e stomok. Hag an itron teo a-dreñv da gein, peseurt ardou a ra, siwaz 'ta! Chistrouenn vreïn! Beg minergez!

JAKEZ

Ha goude-ze? Drez, red eo deom diskouez d'an oll penaoz an dud diwar ar mêz n'int ket sotoh eged re ar hêriou. Nemed ar hontrol a vefe, ne lavaran ket.

GWILLOU

Ta, ta, Jakez. Gwelloh am-mije kavet chom evel kustum e ostaliri Fañchig kamm, war blasenn Sant-Vao, da zebri ar pezh on-eus digaset ganeom diouz ar gêr. Hervez ar mod, en ti-mañ, ar zervicherien n'ouzont ket zoken kaozeal brezoneg, siwaz. Eun druez eo!

JAKEZ

Gwasa-ze evito, Gwillou.

GWILLOU

Feiz, ya, 'vad. Med penaoz e rin-me ma hont? Mad evidout, Jakez. Te 'peus bet spered awalh evid deski ar galleg. Med ma fenn din zo re galed, ha re goz on deut.

JAKEZ

Gwillou, me oar galleg mad abaoe an amzer ma oan mevel gand ar medisin koz, Doue d'e bardono! Dit, n'eo ket red lavared netra. 'Peus ken nemed selled ouzin hag ober ar memez tra... Mamazell!...

GWILLOU

Jakez! Jakez! Eur wech bennag te a vo kollet gand an ourgouill. Drez e-giz da vaouez Katellig-toull-seo.

AR VATEZ

Bonjour, Messieurs.

JAKEZ

Bonjour, Mamazell, apportez-nous à manger, s'il vous plait.

AR VATEZ (*gand pouez-mouez Kemper*)

Bien, ces Messieurs ont vu le menu?

JAKEZ

Non. Mais ça fait rien. On n'est pas difficiles.

AR VATEZ

Tout de suite, Messieurs.

GWILLOU

Jakez, te a zo dreist war ar galleg, ma mignon. Gwelloh eged an dimezell dija. Med perag he-deus sellet ken du ouzin. N'on ket mad awalh eviti?

JAKEZ

Da dok, Gwillou, da dok!

GWILLOU

Ha petra gand « da dok, da dok! » Penaoz, n'eo ket brao an tok-se? Eun tok seiz bouloutenn, goloet nevez-

zo gand voulouz penn-da-benn. N'az-peus ket mez, te, diskouez d'an oll da vleo griz ha da dal moal ?

JAKEZ

Gwelloh e kavfen kaoud bleo melen ha rodelleg, a-dra-zur. Med er hêriou, Gwillou, emañ ar hiz da denna an tok en ostaleriou braz. Eur merk a zoujañs eo.

GWILLOU

Eur merk a zoujañs, gurun ! Evid piou ? Me denn ma zok dirag an Aotrou Doue, en iliz, dirag ar re varo, evel-just, hag evid mond da gousked. Nemed a-wechou, pa 'z on re skuiz, e yan d'am gwele tok ha gall. Setu aze ! Ahend-all, netra. Ne ran van ebed !

JAKEZ

Mad, mad ! Arabad eo sevel trouz evid ken nebeud. Dalh ganit da dok bouloutenn stag ouz da ziskouarn gand aon e teufe eur barrad avel bennag d'e gas kuit, ha da dammig penn divalo da heul, loen loutou.

GWILLOU

Droug braz a zo ennout, Jakez, abalamour ne ran ket enor dit dirag aotrounez kêr. Med evid mad ebed ne jeñchin ma doare. Ne dalv ket dit ober rebechou. Al louarn a dle mervel en grohenn.

JAKEZ

Beza awalh, Gwillou. Koulskoude, ma karfes...

GWILLOU

Netra ! Me zo bet degaset amañ ganit evid debri merenn. Poent braz eo kaoud eur begad bennag ha n'eus deut hoaz war an dôl na kreun na minvig.

JAKEZ

Gortoz 'ta, gourlonker. Setu ar vatez en-dro gand ar bara.

AR VATEZ

Voici le pain, Messieurs.

GWILLOU

A ! N'eo ket braz an tammou bara. Ha pegen tano 'ta ! Gweloud a reer skler a-dreuz, siwaz ! Ha penaoz ober on-daou gand ken nebeud-se a vara ! A-boan ma zo trawalh da leunia kov eur filip. Santez Anna !... N'eus forz. Mond a ran da denna ma hontell.

JAKEZ

Da gontell ! Amañ zo kontilli awalh. Peb hini en-eus e gontell e-kostez e blad.

GWILLOU

Gweloud a ran. Med ar gontell-ze he-deus beg ront, hag ouspenn ne drohfe ket eun tamm butun-chaokad zoken. Penaoz e rin-me gand eur gontell beg ront evid skarza an tammou kig a jomo etre ma dent ?

JAKEZ

Te a skarzo da zent goude beza eet kuit euz an ti-mañ, N'eo ket traou d'ober dirag an dud diavêz.

GWILLOU

A, setu eun afer all ! Henn toui a ran dit. Jakez, morse ne lakin mui ma zreid er seurt toullou-mañ. Gurun ! N'eus frankiz ebed d'ober netra ! Divennet atao ! Pouh !...

JAKEZ

Cht... cht... Peoh en an' Doue. Ar vatez !

AR VATEZ

Voilà les hors-d'œuvre, Messieurs. Quoi vous allez boire ? de l'eau, de la bière, du vin ?

GWILLOU

Du vin on va boire sûrement !

JAKEZ

Sell 'ta ! Me zoñje din ne ouies ger galleg ebed ? Peseurt lapous a zen eo ar Gwillaouig-se ! Pa zo ano euz gwin e tistag e gôjou dioustu. Ar voutaillad gwin-se a gousto ker, ma mabig.

GWILLOU

Ker, pe marhadmad, te a bêo an dispign. Mervel gand an naon a yafe din hoaz, mervel gand ar zehed, avad, morse ! Hag eva dour ar ster e-leh ma vez diskarget ar zailladou dour louz hag ar rest, netra !

JAKEZ

Gwillou, Gwillou, petra c'hoarvez ganit hirio ? Mez a rez din. Debr 'ta ! ha peoh pelloh... Cht...

GWILLOU

Debri petra ? N'ouzon ket peseurt boued an diaoul eo ar pez a zo dirazon.

JAKEZ

Debr atao ! N'eo ket dao gouzoud. Aon az-peus da veza ampoezonet, den digalon ?... Cht !... cht !... debr !...

GWILLOU

Jakez, ne gavez ket ar boued-se reketuz ? Petra eo ?

JAKEZ

Evidout-te da veza reketet, me n'on ket. Betrabez ruz int.

GWILLOU

Betrabez ruz! Mad d'ar zaout!

JAKEZ

Ha d'an dud ivez. Debret am-eus greet meur a wech e ti ar medisin koz. Mad int. Mad a-walh da nebeuta.

GWILLOU

Jakez! Hag ar re-mañ?... Emaint drez e-giz karotez gwenn, siwaz!

JAKEZ

A, ar re-ze, n'ouzon ket, Gwillou. Dao eo din lakaad ma lunedou da zelloud war an tamm paper. Gortoz, gortoz... « Salade de concombres »... Seiz kant barrikennad gurun! N'am-eus morse klevet kelou deuz ar boued gouez-se! Med, n'eus forz, mad e tlefe beza. Kemer, Gwillou, mar plij.

GWILLOU

Nann, Jakez, kemer da genta.

JAKEZ

« Salade de concombres! » Sah an diaoul! Petra hellfe beza ar honkombrez? Dalh peg, Gwillou, ma mabig. Ar bolh kenta zo dit, peogwir me eo am-eus pedet ahanout.

GWILLOU

Nann, Jakez, dit eo da dañva, peogwir anavezvez boued ar hêriou gweloh egedon.

JAKEZ

Memestra, eun tammig a yay ganin.

GWILLOU

Peseurt blaz a zo ganto, Jakez?

JAKEZ

Eh! Blaz irvin skornet. Gurun a dan!...

GWILLOU

Teil! teil! A, Jakez. Keuz am-eus d'am hig-sall ha d'am zorz-vara segal. Setu boued evid eur hristen!

JAKEZ

Hag ar plad all! Hemañ, da vihanna, ouzon petra eo. Viou kalet, ma mignon, viou yer!

GWILLOU

Ya, med peseurt yod du a zo e strad ar plad, Jakez? Lavaret e vefe kaoh-marh tomm, siwaz deom! Eh, n'am-eus ket ezomm outañ.

JAKEZ

Gwelom an tamm paper... « Œufs pochés aux épinards »... Epinards, épinards?... soñj am-eus da veza debret euz ar seurt-se 'n eun tu bennag, e-pad ar brezel pevarzeg. Med neuze oan yaouank, hag em-mije debret melchon ruz.

GWILLOU

Fidamdousik! e-giz ma vez lavaret e Bro-Leon, ne dôlin ket ma dent war al louzaouenn-ze. Nann! evid eun tenn...

AR VATEZ

Messieurs, voilà le plat de viande. Je regrette y a plus de vin. Mais vous n'avez pas mangé beaucoup? L'appétit ne va pas?

(Diou hrougnadenn.)

GWILLOU

Tri mil barrad luhed! N'eus ket gwin? Mervel gand ar zehed goude beza maro gand an naon! petra on-eus greet d'an Aotrou Doue evid kaoud eur binijenn ken skrijuz? Jakez, morse ne bardonin dit da veza stelet ahanon e-barz an ivern-mañ!

JAKEZ

Tañva deuz ar plad diweza-mañ 'ta! Kig leue tener hag a deuz war an teod. Ouspenn, beza zo gantañ boullouigou bihan ken tener all. Ar wech-mañ om kouezet mad, ma mignon. Pak din ar bara!

GWILLOU (goude beza bet tañvet)

Feiz Doue, ya! mad-tre eo ar gegin. Ha da vihanna, eul leue bihan ouzon petra eo... Ar boullouigou ivez a zo deuz ar henta. Petra hellfent beza? Ma ouifen, me larfe da Varianna poaza din euz ar re-ze... Sell war an tamm paper 'ta!

JAKEZ (o lenn)

« Noix de veau, noix de veau... aux... aux champignons »...

GWILLOU

Petra eo « aux champignons »?

JAKEZ

Debr atao 'ta! Arabad eo dit koll amzer, pe a-hend-

all... (*ober a ra eur zach mad d'ar hig ha d'ar bouldouigou*).

GWILLOU (*o kas d'an traoñ ar muia ma hell*)

Ma havig paour, pegen mad !... O, Jakez ! war bouez ! war bouez ! Lesk ahanon da gemer hoaz unanig bennag : an hanter outo a zo din !

JAKEZ

Gwir ! Diwall avad da lonka a-dreuz gand ar prez a zo warnout.

GWILLOU

Lavar din, 'ta, Jakez, petra eo « cham... champignons » ?

JAKEZ

Boued...

GWILLOU

Boued, boued, feiz sur boued int, amziod. Me oar mad...

JAKEZ

Beñ, Gwillou...

GWILLOU

Gortoz ma pakin an hini diweza... La ! eet eo d'an traoñ...

JAKEZ (*krak ha berr*)

Boued-touseg.

GWILLOU

Boued... Klevet mad am-eus ? Boued ?...

JAKEZ

Ya, boued-touseg int.

GWILLOU

Boued-touseg ! A ! Sant Faron benniget ! Ampoezonet on !... Mond a ran buan d'ar gêr da vervel ! Jakez Krohenn, den milliget, sah ourgouill brein, ma teuan a-benn da jom beo, ne fell ket din mui anaoud ahanout. Lakaad ar paour-kêz Gwillou da zebri konkonbrez, *épinards* ha boued-touseg !... Biskoaz kemend-all !

PER HELIAS.

IV

Ar Yontr a zo maro

(*Pa zav al lien e weler eun den koz kousket en e wele. Teir blah ha daou baotr, etre daou oad, a zo azezet e-kichenn an daol. Beh a zo etreze.*)

DIVIZ KENTAN

YANN

Koulz eo lavared ema maro ar yontr. Sellit dioutañ. Ne fiñva ket ken eun tamm, ne sacha ket muioh e alan !

MARJAN

Ya, n'eus ket evid gwall-bell. A-raog ar mintin e vo tremenet.

MON

Poent e oa dezañ mond eun tu bennaket. Teir zunvez zo emaom stag amañ oh ober war e dro. Biskoaz 'm-eus gwelet eun den koz ken direizeg (1) ha ken droch. Bepred e veze o lavared : « Mon, degasit din eur bannah traou tomm », « Mon, roit din eur werennad dour », « Mon, re izel ema ma fenn. Savit ar penn-wele eun tammig ». 'Meze ket grêt eur paz 'mêz an ti, e hope din a-bouez e benn : « Mon, peleh emaoñ êt 'ta ? »

ERWAN

Dalhmad ar yontr a zo bet eun den droch ! Soñj ho-peus marteze deuz ar bloavez en-doa torret e har ? Daou viz oan bet amañ oh ober al labour, serri an eost hag o vouetañ al loened. Kredit ahanon ma karit : An hini koz ne gave mann mad ebed. Gwasoh a rê din evid d'ar paotr-saut bihan.

(1) reiz en-deus stêr boaz tro-war-dro Karaez.

YANN

Bremañ ne roio labour na poan spered da zen ebed. Naig, kaset ho-peus kelou da Fañch?

NAIG

Ya, zur! Me gred 'n em gavo amañ warhoaz vintin gand an treñ kentañ.

ERWAN

Gand an treñ, kentoh gand e oto. Klevet am-eus lavar-red en-deus prenet eun oto. Setu aze unan en-deus grêt e fortun. Pinvidig brein eo 'n em gavet, hervez en-eus kontet Gwillou ar Stang.

MARJAN

Peseurt micher ema oh ober?

ERWAN

O werzi yer 'barz ar hohu ema. Beb deiz e werza deg pe daouzeg mil livr bennaket. Koulskoude ne ra mann ebed 'med kontañ kojou hag evañ bannahou gand ar varhadourien all.

NAIG

Ma Doue! Deg pe daouzeg mil livr bemdeiz! Kemend a zavan d'ober amañ hed ar miz.

(Ar yontr koz a fiñva eun tammig. Asamblez e sellont dioutañ. An hini koz a derma hoaz. An teir blah a zav hag ah-a da dal ar gwele.)

MON

Petra a zo, ma yontr? N'emaoh ket en ho êz? Sehed ho-peus?

(An hini koz ne responta mann. E zaoulagad a zo etre serr ha digor. Naig ha Marjan a deu war o hiz etrezeg an daol.)

NAIG

Kollet eo e anaoudegez gantañ! Ne gleva mann ken!

YANN

Gouzoud a rit peleh en-eus kuzet e arhant? *(Toud e savont o fennou dsamblez hag e sellont an eil ouz egile. Yann a lavar hoaz :)* Ma ne glev mann ken, n'eo ket evid diskleriañ peleh 'n-eus lakeet aneze.

MON

Pemp mil lur ha tregont am-eus kavet e korn ar pres.

MARJAN

Ouspenn kemend-se a gleer kavoud. Ar yontr a oa tost d'e arhant. Ne vutune ket, ne eve ket, ne zebre ket muioh. Zur-mad, en deus arhant kuzet.

ERWAN

O la, 'ad! N'en-deus nemed pevar bloaz en-eus grêt dilez. Devez ar werz en-oa dastumet zur awalh pemp pe c'hweh kant mil lur, hag abaoe, evid e houel Mikêl, e klee kaoud deg mil ha tri-ugent ar bloaz!

NAIG

Peleh en-eve lakeet aneze?

MARJAN

Dao a vefe dem klask. Kemend-se nebeutoh a vo da roi d'an noter.

YANN

Ze rafe beb kant mil lur deom, marteze ouspenn!

MON

Klaskom neuze, Naig ha Marijan.

(An teir blah en em laka da furchi tro an ti. Naig a denna toud an dillajou 'mêz ar pres war al leur-zi.)

YANN *(eur pennadig goude)*

Erwan, te a breno douar ar yontr?

ERWAN *(evel e vije tapet nehet)*

Ne rin ket moarvad. Sellit mad, Yann. Ni a zo c'hweh heritour. Ze a rafe beb seiz devez arad douar da beb hini. 'M-eve neuze pemp ha tregont da breini ma vefe kontant ar re all da werzi o lod. Hag ar frejou an tu all, ze a rafe war-dro pevar milion. N'am-eus ket kemend-se a arhant!

YANN

Gwir eo. Koulskoude ar plas-mañ a zo eur plas mad. Diêz e kavfen gweled anezañ mond 'mêz euz ar famil.

ERWAN

N'eo ket douar ken mad-se, Yann. Pemp devez arad prajou don a zo, leh ne deu nemed broenn hag elestr, hag ar roz vraz, leun a valan hag a lann!

YANN

Ar prajou a zo dilezet, Erwan. Gand ober gwaziou ha lakaad digas eun tamm ludu, ze a deufe war o hiz 'barz nebeud amzer. Ha sellit diouz an tu all pesort êzant n'eo ket kavoud dour red evid al loened e-kreiz an hañv!

ERWAN

Ya, marteze, med labour a vo gante. Hag ar sommajou (2), sellit pegen fall emaint erru.

(2) ar sommajou a zo ar batimañchou, an ti, ar hraou, ar hartri, h.a.

YANN

Fanch, gav dit, 'n-efe ket c'hoant da breni ar plas ? M'en-eus kemend arhant evel lavar an dud ? Eun taol mad a rafe !

ERWAN

Soñjet am-eus e-barz an dra-ze. Med selaou mad bre-mañ, Yann. Mar prena Fanch ar plas, e vo kemeret gand eur merour nevez, eun den dizanvet marteze a deufe amañ e ti ar yontr. An dra-ze ne blijfe ket d'ar yontr koz, na din muioh. Gwelloh e vefe deom on-daou 'n-em renkañ. Me a roio dit al loden am-eus diouz tu ma gwreg hag eun tammig arhant en tu all, ha te a roio din da hini amañ.

YANN

Gwelet e vo, Erwan, gwelet e vo.

(Neuze e hop Naig, hag a oa o fistoullañ korn ar siminal.)

NAIG

Kavet em-eus an teñzor. Sellit 'ta peleh en-doa lakêt ar yontr e arhant. Piou a vije bet êt da glask aneze aze ! Aon en-doa a-raog al lêr. Evuruz ema hir ma fri !

(Tostaad ar ra ouz an oll re, eur vouest houarn goz en he dorn. Cheñcha a ra penn d'ar vouest hag e sklabea war an dôl eun trohad billejou. Toud emaint bre-mañ en-dro dezi. Dillad a zo a-sklabez en-dro d'an ti.)

MON

Biskoaz n'am-eus gwelet kemend-all a arhant, ha, yontr paour, pegemend a joa am-eus dioutañ. Paour kêz den, pegemend a drubuill en-deus bet war an douar evid dastum gwenneg ha gwenneg eur somm evel-se. Zur mad, ar yontr koz oa ket eun den fall.

ERWAN

Pegemend a zo ? Dao a vo gweled.

NAIG

Paket mad int. Ar billejou deg mil asamblez, ar re mil asamblez ivez, deg ha deg.

YANN

Unan, daou, tri, pevar, pemp, c'hweh, seiz, seiz kant mil amañ.

MON

Unan, daou, tri, pevar, pemp, c'hweh, seiz, eiz, nao, deg, unneg, daouzeg, trizeg... pevar, pemp, pemp warn ugent. Pegemend a ra ze, Yann ? Pemp warn ugent pakadenn billejou mil lur.

YANN

Daou hant hanter kant mil lur. Neuze tre a zo. Nao hant hanter kant mil lur.

TOUD ASAMBLEZ

Nao hant hanter kant mil lur !

UNAN

Ma Doue !

UNAN ALL

Gwerhez santel !

UNAN

Itron Varia Rostren !

ERWAN

Malez Toue ! kemend-se !

YANN

Pa vo diskontet ar frejou evid an interamant, e chomo eun tammig en tu all da gant hanter kant mil lur gand peb hini.

NAIG

Ouspenn Yann ! Ouspenn ! Ugent mil lur bennaket evid an interamant. E chomo hoaz nao hant tregont mil lur etre pemp. Tapit er bluenn 'ta, Erwan !

(E-pad m'emaint o kontañ, an hini koz en-eus savet e benn, ha digor mad e zaoulagad gantañ, e choma eur pennad heb fiñval da zelaou.)

ERWAN

(Skriva a ra war eun tamm paper. Eur pennadig goude :) Ze a raio kant c'hweh ha pevar ugent mil da beb hini.

YANN *(a zell ouz ar paper dreist skoaz Erwan)*

C'hweh om, Erwan !

ASAMBLEZ

C'hweh ?

YANN

Ya. Fañch a zo ivez !

ERWAN

Gwir eo.

(Chom a reont da zelloud an eil ouz egile.)

NAIG *(oh ober zeblant da c'hoarzin)*

Fañch a zo pinvidig awalh. *(Fasou ar re all a sklerijenna.)* Ne ouio mann. N'eo ket dao lavared dezañ ! *(An hini koz, didrouz kaer en em skoacha adarre.)*

MARJAN

Nann, zur. Eun den hag a ra deg pe daouzeg mil lur bemdeiz n'ema ket o hortoz kant mil lur.

ERWAN

Heu. N'ouzon ket hag eo mad deom mired an arhant evidom. Ma vefe diskleriet an taol ! Fañch a rafe trouz ! Eur prosez sur awalh.

YANN

Ya, aze emañ an taol ! Ni, ar baotred, ne lavarfem mann ebed, med ar merhed, n'int ket evid dalhi o zeod !

YANN

Fañch a zo erru, gredan.

MON

Ya.

FAÑCH

Bonjour, cousin, bonjour, cousine. Comment va le tonton ?

YANN

Fall ! Koulz eo lared emañ maro !

FAÑCH

Maro ! Où est-il ?

MON

Amañ emañ. Abaoe deh da greizteiz n'en-eus lavaret mann ebed.

FAÑCH

Alors, yontr. Comment eh-a an traou ? Il ne répond rien ! (*Kregi a ra e-barz dorn e yontr.*) E zorn a zo froid ! Galvet ho-peus ar medisin ?

YANN

Ya, eur wech eo bet.

FAÑCH

Qu'est-ce qu'il a dit qu'il avait ?

MON

Echu e oa dezañ, en-deus lavaret. Med, Fañch, te az-peus ankounahet da vrezoneg ?

FAÑCH

Me ? A ! kompren mad. Depuis dix ans n'am-eus ket parlé ar brezoneg. J'ai oublié eur bern. Je comprends bien, mais je peux pas le diskliper. A ! Il faut que je prends mes valises. (*Mond a ra er-mêz.*)

YANN

Setu aze eun andouillenn. Ankounahet en-eus ar brezoneg. Ya ! C'hoant en-eus d'ober e gell. Eun den hag

en-eus torchet penn-a-dreñv ar zaout beteg an oad pemp bloaz warn-ugent. Farz am-euz !

MON

Soñj a ra dezañ emaom spontet gand e oto ha gand e arhant. Gwelet ho-peus, Yann, penaoz emañ gwisket ? E-giz ar Zant-Lart !

FAÑCH

(*Lakêt en-eus e valizennou war benn an daol.*) Ouf ! Ils sont lourds ! J'ai envoyé des choses à vous ! (*Eur pen-nadig goude.*) Il faudrait appeler le médecin. On peut pas le laisser mourir comme ça.

MON

Gouzoud a rit mad n'eus den ebed a zegasfe buhez e-barz eun den maro... hag ar yontr a zo koulz ha maro ! Evid petra mond da zispigna arhant. N'eo ket gwir, Erwan ?

ERWAN

Be, be. N'ez eus ket re deuz e bemp mil ha tregont evid ober an interamant.

FAÑCH (*sabatuët*)

Ne gredan ket emañ ar yontr war kennebeud se !

YANN

Sellit ho-unan. Aze emañ an arhant e korn ar pres. Med, Fañch, a-greiz-toud ho-peus komzet mad ar brezoneg.

FAÑCH

Ya, 'm-eus ket oublié oll hoaz. 'N eur komz ganeoh, ça me revient. A ! med setu Naig, Erwan ha Marjan. Bonjour.

ASAMBLEZ

Salud, Fañch. Penaoz emañ kont ganeoh ?

FAÑCH

Mad-tre, ha ganeoh ?

NAIG

Bet ho-peus ma helou ?

FAÑCH

Ya, Naig. Je suis venu tout de suite. Pauvre tonton ! Setu emañ o vond da vervel.

ASAMBLEZ

Ya.

FAÑCH

J'ai que trois jours. Il faudrait pas qu'il tarde trop. Ar marhajou... Kompren a rit.

MARJAN

'Peus ket naon, Fañch ?

FAÑCH

Nann, debret em-eus e-barz an ostaleri à Rostrenen.

YANN

Beteg em-aom toud asamblez, rañkom an traou evid an interamant. Kement se grêt e vo.

FAÑCH

N'eo ket gwelloc'h gortoz ken e vo maro-mik ar yontr ?

ERWAN

O ! O ! Fañch. Me a zoñj ho-peus ankounahet ar galleg an taol-mañ, ken founniz ho-poa ankounahet ar brezo-neg ! Med gand Yann emañ ar wirionez. Evid petra gortoz ! Rankom an traou 'ta.

AR MERHED

Ya, rankom an traou.

FAÑCH

Bien ! mad ! mad ! (*azeza a ra*).

YANN

Tri sort interamant a zo. Pesort hini a gemerim ?

FAÑCH

An hini kerroh, zur. Ar hentañ klas ! Ar yontr a zo pinvidig awalh.

ERWAN

N'eo ket gand pemp mil ha tregont e vo pêt an interamant.

FAÑCH

Me n'on ket evid kredi ez eus ken nebeud-se a arhant amañ !

NAIG

Klaskit da weled hag e kavot muioh !

YANN

Peuh ! Ar baotred a zo da gemer ar penn, da skleri-jenna an traou. Selaouit ! Eun interamant kaer a yay beteg pemzeg mil, heb kontañ ar gousperou anaon. 'Chomo ken nemed ugent mil evid ar peurrest. Al laouer, an toull, ar sakrist hag eun tamm lein bennaket eveljust !

ERWAN

Marteze Fañch en-deus c'hoant da bevi ar pezh a vo an tu all.

FAÑCH

Heu ! ya ! marteze em-mije grêt, med n'am-eus ket kemeret kalz arhant. Me zoñje din 'm-oa kentoh da goud eun tammig !

YANN

E-giz-se e vo grêt eun interamant sempl heb enoriou, gand goulaouennou koar dister.

AR MERHED

Ya !

(*An hini koz en-eus diskoachet e benn ha tamm ha tamm e sav war e reor. Hini ebed ne wela anezañ.*)

ERWAN

D'ar mintin e vo sebeliet ar yontr. E-giz-se e vo grêt toud asamblez, heb mond d'an overenn an deiz war-lerh.

NAIG

Gortoz. Ma ve grêt d'ar mintin, e vo dao ober lein evid an dougerien, ha leh ma ve grêt d'an abardaez, ne vo ket nemed mern d'ober, ha ne vo ket ken ker.

FAÑCH

Ya, gwir eo. Dalhom or renk. Nebeutoh kojou a vo war ol lerh. Med evid al laouer, lakaom ober unan dister heb dornellou. Ar pezh a gollfom ouz eun tu, henn adtapfom ouz an tu all. Ne vo ket red lakaad kalz a overennou. Ar beleg a zo pinvidig, awalh.

ERWAN

Setu renket an traou evel emañ gleet. Ne chom ket nemed ar mod a vo implijet da gas ar horv d'ar bourk. Me a zoñj e vefe gleet ober evel an dud all. Klask an otokarr.

MARJAN

Nann. Pevar mil lur muioh da fouetañ ! Ar harr bihan a zo mad-tre.

(*E-pad emaint bet o renka an traou, an hini koz a zo azezet e-barz e wele, eun êr yah mad warnezañ. A-greiz toud e hopa :*)

AN HINI KOZ

Ma 'mañ kont giz-se, tapit din ma bragou ha ma botou-lêr, hag ah-an mond ma unan d'ar vered !

(*Al lien a guez.*)

NEST AN DAVID.

Skol-Louarn Veig Trebern

gant Youenn DREZEN

D'am henvroad Bigouden Per-Jakez HELIAS

(Pennad)

N'eo ket 'walh galoupad a-dreuz foenneg, park ha laneg, gand ar hi da heul ho kaol, heja skourrou gwex kistin, falziga gregoch (1), mond da heul kañvaled, ha neu e noaz, ha darempredi bureviou polis. Anaoud a ran meur a gristen, deut dezañ e gorr den, hag a yafe skuiz gand nebeutoh. Ha Veig Trebern ne oa nemed eiz bloaz.

Nag eur vicher ivez chom da c'hoari e-doug an deiz hag, eur wech deut d'ar gêr, lakaad samm war e goustiañs gand kuza dalhmad ar wirionez, pa veze degaset kaoz ar skol, treuffleza, fenta gevier, ijina digareziou, da lakaad da gredi, er gêr, ez aer bemdeiz-Doue d'ar skol, e tesker dispar, ken e tarze Mr Karadeg diwar e fougè gand eur skoliad ken aketuz ha donezonet ha ma oa Veig Trebern... Eur gwall-zamm eo ivez, eul laz eo ar boan-spered da zougen.

Veig eta a oa skuiz d'an abardaex. Mond a ree gand ar housked, e-kreiz debri e goan, ma koueze e fri togn war e skudell. Ha n'eo ket gand ar c'hwez yah, tomm, ilboueduz a zave diwar e skudell, eur skudell velen brao e pri Kemper, e vije bet hilliget ha dihonet. Soubenn ar rouz a oa da goan, ha Veig ne gare ket soubenn ar rouz abalamour d'an ognon. Tenna a ree piz gand begig beg e loa, ha gand e vizied, kement draillenn ognon, a gave o kantren e-mesk ar felpennou bara trempet ; aozet en-doa ganto eur gurunenn a vogede en-dro d'e skudell.

— ' Gavez ket mad ognon, frañ ? a houlenne Gaidou, pilpouzig, evel ma n'he-dije ket gouezet an dra a-viskoaz, ar beg-mimi anezi, ar bismigerezh-boued-se, ha ne veze morse tra diouz blaz he stoañ.

— 'T eus ket c'hoant dond kreñv, Veig ? eme Haidou. Ar wazed a zebr ognon evid kaoud nerz.

(1) Falziga gregoch : laerez avalou, e « lañgach-choñ » Pont 'n Abad.

— Ha c'hwi ? C'hwi ' zebr ognon, c'hwi, beg-mitou ? eme Veig. 'M-eus ket naon. Ezomm kousked 'm-eus.

— Che ! va faotr bihan, eme e vamm, kerkent. Gand ar housked emañ ? Sell aze eur zon, ha ne vez ket klevet aliez war da vuzellou. Emañ da wele ouz da hortoz, va faotr bihan. Lamm 'barz da wele, va hrouadur ! Ha roh ken seiz eur 'benn arhoaz ! Pa roher, ne skuizer ket o huñvreal.

Ha Veig d'e wele, hep ma oe dao e bedi eun eil gwech. Trei a ree ouz tu ar speurenn, gand eur mell bazailadenn. Klok ez en em gave, eet laosk e izili, ha flour, dindan e linseriou. Eüruz : ne oa ket bet kaoz diwar-benn ar skol, na gouig ebed da liva. Ruza 'ree, sioul ha didrouz, douget en eur vag, war eur ster ledan, daved bolz eur pont, du-ze, o tenesaad buannoh-buan, eur pont-noz. Edo dindan ar pont. Echu ar sklèrijenn hag an anaoudegez, ken arhoaz vintin.

Ne ouezas ket hag-eñ e rohas, an noz-pad, evel ma oa bet hetet gand e vamm. Moarvad, ne ouie ket, kennebeud, pe o huñvreal, pe zihun-beo e oa. Hep gouzoud penaoz ha petail avad, e oa divorfilet trumm. Digor-braz gantañ e zaoulagad, ha nehedig. Ne oa ket mui en e wele, e ti e vamm, war ar Waremm-Mèn. War eun hent braz mein-neg, ne lavaran ket, gand e zah-skol peg atao ouz e gein, e-giz e dorgenn ouz kein eun tort. Chomet e oa a-zav, da zelloud en-dro dezañ :

— Ma, ivez ! eme Veig. N'ouzon ket e pelch emañ. Kouskoude, 'm-oa kemeret hent ar skol. Re bell on eet.

N'eus netra o tenna d'eun hent braz gand korntroiu evel eun hent braz all korntroieg. Douar kaled damgwenn ha begou mein dindan ho potou. En daou du deoh, kleuziou douar, gand strouez uhel ha gwex stank o deliou, a vir ouzoh da weloud pelloh eged penn ho fri. Ha laboused o sutal hag o ragachad disoursi, er garziou spenn hag e-touez an deliou glaz. N'eo ket gand ar fistillerien askelleg-se e klevot dre be du trei.

— Kollet eo va hent ganin, eme Veig. Sell amañ 'vad ! Marteze on trelatet... affañ, angouar.

Neuze, e save eun trouz kammedou d'e skouarn. Eun trouz botou lergoad tached, o tenesaad, reiz hag ingal, euz dreñv kleuz eur horn-tro, hag o stoka, bep ar wech, ouz begou mein an hent.

— Eun den o tond, eme Veig, disammet e dammig spered. Hennes a lara din e pelch emañ.

Ha setu an den o 'n em ziskouez. Eun den ?... Veig a chome e henou digor gantañ. Ne ouie ket diouz e zaoulagad. Karet em-mije gweloud ahanoh-c'hwi, tudou, e krohen ha bragou ar paotr bihan-ze, d'an ampoent... Eun den ?... Eur vaskaradenn ?... Eun anevael ?... Ne ouie Veig tres kristen ebed da lakaad war ar peño a zeue davetañ, sonn, hag arroutet, hennez, hag êz merzoud e ouie mad-tre e pelch e oa, ha da beleh e oa o vond.

Diouz ar zellad kenta, e oa anezañ eur waz. — Ya ? ar pikol labous, palmezet e dreid, ha gwenn e bluñv, a gantren, a dropelladoù, war ar broennegou gleboreg, en-dro d'ar hêriou diwar ar mêz. — Ar waz-mañ, avad, a oa ken uhel hag eun den braz, tost diou wech dezi ment Veig Trebern ! N'ho-peus ken gweloud !... Gwisket e oa he zreib

palmezeg gand botou lergoad tachtet ; setu perag e tregerne ken sart an hent ganto. War he fenn, e touge eur hepi heñvel ouz hini paotred-al-liziri, ha kostezet faro war gorn eul lagad, e-giz ma ra ar fogaserien yaouank.

Eur voest « fakteur » e oa ganti war he hein. Leun-tenn e oa ar voest, heb ket a var, rag dougen a ree eul lizer, ouspenn, en he beg spanell ruz sarret-start. Pev ne viras ket outi da zistaga, en eun vond e-biou da Veig :

— Emaer o vond ivez, va niz ?

— Y...ya ! contr, eme Veig, sabatuet, mez savet-mad. Ma helle al loen iskiz-se bale gand botou kras, perag n'en-dije ket bet eun teod da goozeal ?

— Eontr ?... Eontr ?... eme an hini all. Moereb !... Me n'on ket eur gwaz, mez eur waz.

— Ya ! moereb. Mad, memestra. N'oa ket war zoñj. Ar wech kenta eo din gweloud eur goi (2) o kas liziri.

— Gwasoh sotoniou e vez greet gand ar Gouarnamant, eged lakaad eur « goi » da « fakteur ». Kredi a ra dit n'eo ket gouest eur « goi » da gas liziri koulz ha ken aketuz hag eur hristen ?

— O, eo ! moereb. Ar vicher ne zle ket beza diêz.

— A gred dit ? Lagad a ranker kaoud, anaoud soù ! diouz dahel ! hag hasta buan, heb chom da goñchenna gand forz piou, ha da chopinad e kement kardi a zo. Me, n'evan nemed dour.

— Me ivez, eme Veig.

— Ar « goi »-ze a zle dozvi mellou viou, avad, emezañ dre e zoñj. Mez diwall a reas e zoñj gantañ, ha :

— Moereb... « goi »... e peleh emañ amañ ?

— War hent Plonivel, va niz. N'ouze ket emañ bureviou ar post e Prat-Kerlot ? Aze, en tu all d'ar bochad gwex evleh, a welez ahalen ?

Diskouez a ree ar waz gand he chink, — gand he beg spanell ruz, a felle din lavaroud, rag, gouzoud a reer, n'o-deus ar gwazi na chink na groñch, — diskouez a ree eta eur gêr diwar ar mêz, gand he zoen-niou hanter-zoul, hanter mein glaz, e goudor eur renkad gwex evleh.

— E Prat-Kerlot ? eme Veig. En eur hraou ?... E-touez ar zaout, ar yer hag ar moh ?...

— Ha petra goude ? Saout Prat-Kerlot a ro dit lêz ; e yer a ro dit viou ; ar moh a ro dit gwadigennou ; ha kig-bevin, ha kig-poñsin, ha kig-sall. Hag o fluñv hag o hrahenn ouspenn. Perag ne rofe ket Prat-Kerlot liziri, war ar marhad ?

— Ma ! ma ! eme Veig, o c'hwezo a-du gand an avel. Mez me zoñje din e oa an ti-post, e Ponad... e ru ar Post.

— Te ' zo hoaz lêz da vamm ouz penn da fri. N'ouze ket hoaz kalzig a dra, va niz. Cheñchet eo bet urz an traou ganin ; ne ouiez ket ?

— E pe seurt karter emañ ganeoh ho labour kas liziri, moereb « goi » ?

(2) Goi : gwaz en doare distaga Pont 'n Abad. Gourel eo ar ger.

— Dre gêr Bonad a-bez, va niz, dre gêr Bonad a-bez. Euz Menez-Roz ar Hastell, e laez penn-hent Kemper, d'an Ti-Toull, war hent Lok-Tudi ; euz Rozig-ar-Mager, war hent Pornaleg da Boull-Kanapet, war hent Ploneour, ha Penn-ar-Hap, ha Penn-ar-Pont, hag ar Marhallah, hag ar Vadalen, ha Pont-Gwern ha Lannvorh, ha kreiz-kêr...

— ' Peus ket tra evidon, moereb « goi » ?

— Tra petra ?

— Marteze, ho-peus eul lizer evidon. Marteze e hellfeh rei anezañ din kuit deoh da uza ho potou, o vond beteg du-mañ.

Dirolla a ree ar waz da c'hoarzin. Sell aze eul loen, en-dije greet berz e sirk an termaji : eul loen, a c'hoarze hag a ouie kaozeal !

— Hag e kred dit e hellan rei, evel-se, al liziri a vez fiziet ennon gand Ministr ar Petete, d'ar henta rampikulod a gavin o vourouzenni war vord an hentou braz ?... Mond a rafe traou ganit-te, ma vefe selaouet ouzit. Da genta penn, piou out-te, va niz ? Da biou out ?

— Me zo va ano Veig Trebern, moereb « goi ». Herve Trebern, euz ar Waremm-Mèn, Niv. 21, mab da Herve Trebern, ar mañsoner, ha da Vari-Garantina, va mamm, euz Menez-Piked.

— Herve Trebern ?... Herve Trebern ?... Eo, 'vad, gast ! Ouspenn an hanter euz ar helaouennou skeudennet a zo ganin e-barz va boest...

— Oi !... Illustreou !...

— ... a zo war ano eun Herve Trebern, euz ar Waremm-Mèn, Niv. 21. Eur prof, — ha gweneg ebed da bêa, — digand an Dimezell Bleo-Griz, euz ar Ru Vraz...

— Gi ! Rait anezo din, mar plij, moereb « goi » !

— Gortoz ! Eul lizer 'm-eus ivez, eul lizer a-bouez, erbedet, a rankan, me va-unan, rei en e zorn, ha kaoud e sinatur digantañ, d'an Aotrou Herve Trebern, euz ar Waremm-Mèn, Niv. 21, atao.

— Me an hini eo, eme Veig, e anal o vond berr.

— Te eun aotrou ? Te n'out ken nemed eur fri-kraien, evid hoaz. Ha da dad n'eo ket eun aotrou, kennebeud. Da dad a zo eur micherour.

— Petra eo eun aotrou, neuze ?

— Eun aotrou, va niz, a zo eun den oadet, a laka bemdeiz dillad-sul.

— Gand piou eo kaset al lizer-ze, moereb « goi » ?

— Gand piou ? Gand Rener Skol Frered Sant Gabriel 'ta. Gand piou ken, a gred dit ?

— Gand aotrou « direktour » va skol ? Me zo e skol ar Frered... Pa laran deoh eo al lizer-ze evidon...

— Pa evid da dad, va loen brao, dre benn d'az skol-louarn... pe evid da dad !... A ! a ! a !...

Eur c'hoarx hegas en-doa ar « goi » milliget-se !... Eur c'hoarx hegas ! Gaop a ree ouz Veig e-kreiz e fas. C'hoarzet leiz e gov, ma kar ! Ma kred dexañ, avad, e vo kaset gantañ e gefridi da benn, e laka eur biz, nann, eur penn-askell en e lagad luch, beteg toull e gazell. N'oa ket kel a lezel al lizer-ze da vond beteg an tad. Dre gaer pe dre heg e vo d'ar mab.

— Va zad n'emañ ket er gêr, tost miz 'zo, eme Veig. Setu eo koulz deoh rei din an tamm paper-ze.

— Chom da laroud, va loen brao, hag e fardin dit krampouez.

— Moereb « goi », roit din ar motig-billed-se, mar plij !

— Ha ne rin ket.

— Hag am-mo anezañ.

— Ha ne to ket.

— Hag am-mo, 'vad !

Ken trumm ha ken dihortoz e saille Veig ouz gouzoug ar waz ; en em lakaet en-doa da strilla, ken herr ha ken taer, da heja brall-divrall, gand e zaou zorn, ar gouzoug-se, a oa hir-hir, ha gweyn evel eur gorzenn kaouchou ; ken braz e oe feuk, souez ha broyez al labous, ma tigoras frank e veg ruz, en eur harmad e-giz eur wir waz, an taol-mañ. Lavaret e vije bet trompill ar Varn Diweza.

Yar a gan, avad, a goll e vi, ar vran a goll he fourmaj, — gweloud La Fontaine ! — hag ar waz e tichape diouz he beg al lizer priziuz. Priziuz, mez ken dañjeruz evid Veig ! Ha n'eo ket red lavaroud perag.

Kouezet oa al lizer war an douar, ha Veig ha lammad warnañ, hag e fourra prim-ha-prim en eur chakod.

— I, che ! torh ludig, a fuç'he ar waz. I, che ! paotr fall. Rent din va lizer dioustu ; rent din va lizer, laer brein, pe...

Tapet he-doa krog e fri Veig gand beg he spanellou, hag e starde fri he enebour, hag e gwaske, e-giz gand eun durkez.

— Geñv ! a youhe Veig. C'hwil ' ra droug din.

Neuze e tihunas. Hag e tigoras e zaoulagad. Edo a-zevri o heja breh e vamm ; ha Gaidou, an dour en he daoulagad, kement e c'hoarze, a gendalhe da biñsa dezañ penn e dammig fri, dizamant.

— Hoñ ! eme Veig, sabatuet. E peleh emaan ?

— Hemañ, etre dilañcha re abred, ha breina war e holhed, ne oar muzul mad ebed, eme e vamm. Seiz eur tremenet eo, va faotr paour. Poent dit sevel da vond d'ar skol.

— Hoñ ! eme Veig. Skuiz on atao...

LABOUR EVID AR BREZONEG

I. - " Beilladegou Bro-Dreger "

Evid ar pempved bloavez, c'hoarierien ha kanerien strollad ar beilladegou o deus redet Bro-Dreger a-dreuz hag a-hed evid mond peb sadorn da noz da ziduella o henvroiz en o yez : ar brezoneg.

Pevarzeg beilladeg a zo bet aozet er goañv diweza etre gouel an Ollzent ha fin miz c'hwevrer. Peb tro a zo bet roet daou bez-c'hoari : An diou c'hoar, savet gand Maria Prat, Ar Goulenn-dimezi, savet gand Tchekov ha troet e brezoneg gand A. Keravel. Peb tro ivez, a zo bet kanet pemzeg kanaouenn d'an nebeuta ha displeget seiz pe eiz kontadenn. Ha pa vez echu an abadenn, war-dro kreiz-noz hanter, goude beza bet ouspenn teir eur en o hoarvez, an arvesterien a lavar : « Echu eo dija ? ». Ha red e vez lared dezo mond kuit.

Brema, gand ar pemp ha tri-ugent beilladeg greet abaoe pemp bloaz, e heller anzav eo Strollad Berlewenez diazezet stard e-kreiz poblañs ar maeziou etre Gwerliskin ha Landreger.

Arabad koulskoude kredi n'eus diaested ebed ken evidom ha soñjal n'on-eus netra d'ober ken med kenderhel da vond « war ol lañs » Arabad e vefe ivez kredi eh eo aez-tre kemer skwer diwarnom evid aozza beilladegou e peb korn-bro Breiz-Izel evel m'eo bet kuzuliet brema zo tri bloaz e meur a bennad-skrid.

Ar beilladegou, e mod ma 'z int deut d'ober berz brema, n'int ket da veza renket, etre ar festou-noz, ar gourenou, ar gwiskamantou, evel traou o tenna hebken diouz sevenadur koz ar bobl, aozet gand ar bobl he-unan, hag a ziwafte ken aez all e kement leh ma vefe eur rener o kemer ar boan da voda kanerien ha konterien, ha da zoursial ouz an traou munud : kaoud eur zal ha bankou, ober bruderez, hag all...

Ar bloaz kenta ne lavaran ket. Rag evel just evid kregi gand ar beilladegou n'heller ket ober a-hend-all. Med buan awalh e teuer da veza boud. Evid beza asur d'ober berz pa zeuer en eur barrez evid an eil pe an deirved gwech, e vez red mad dond gand danvez nevez. Red eo ivez, evel just, kaoud tud ampant awalh evid kana, konta pe c'hoari peziou. Hag an dra-mañ, marteze, a zo diaesoh c'hoaz eged kaoud danvez nevez. Rag ober berz war eul leurenn n'eo ket roet d'an oll !

Chañs braz Strollad Beilladegou Treger eo bet kaoud dioustu adaleg ar bloavez kenta, « tud a vicher » evel Maria Prat, Bernard Le Ny, Yfig Droniou ha Yann Derrien, ha diwezatoh, Tinaig Perch, Andreo

Guyomard ha Yann Gouroneg, skoazellet gand kanerien evel Ann Bourdoneg, Amédée Prigent hag Ifig Urvoy.

Kavoud anezo a zo eun dra ; miroud anezo a zo eun dra all. Eun tregont bennag a zo bet tremenet er strollad ; daouzeg hebken a oa chomet ganeom ar bloaz-mañ. Ar reou all o-deus ranket on dilezel evid dimezi pe diloja. Ha peb bloaz, pa dosta gouel an Ollzent, e vez memez kudennoù da ziskoulma : petra, peleh ha gand piou ? Honnez eo micher ar rener, eur vicher dalhuz ha tenn ma zo unan. Evuruzamant e peb parrez e vez kavet tud a volantez vad evid zikour anezañ, tud d'ober war-dro ar zal, al leurenn, ar bankou, ar billedou, hag ive tud da gana war al leurenn.

Kaerroh zo, danvez ar veilladeg a vez pourvezet gand oberourien diouz ar vro ; kanaouennoù gand Evnig Penn ar C'hoad, Yann Derrien, Anjela Duval, kontadennoù ha peziou berr gand Maria Prat, Jarl Priel, Yann Gouroneg, Janed Flour, heb komz euz ar barzonegou savet gand an eil pe egile.

Setu aze doare plijuz hag efeduz ar strollad. N'eus ket ennañ hebken eun toullad c'hoarierien, med ivez, ouspenn, eur familh braz a gant ezel, strewet e hanter-kant parrez ha gronnet gand mignoned a-leiz.

Peleh neuze emañ an dalh ?

An dud yaouank o-deus kanet pe c'hoariet ganeom abaoe pemp bloaz a oa ganet araog fin ar brezel. Ar reou a zo ganet abaoe, dreist-oll e parrezioù damdost ouz Lanuon ha Landreger, n'eo ken ar brezoneg o yez-bronn. Ar galleg hebken a zo bet desket dezo. Evel just, dond a reont da gompren ar brezoneg pa vez komzet bemdeiz en-dro dezo, med poan o-devez o komz o-unan. Peleh neuze e helljent dond da c'hoari peziou ?

Er bloavezioù da zond e vo diaesoh-diaesa kavoud tud yaouank evid c'hoari war al leurenn. Setu aze an dalh.

Eur spi ez eus koulskoude. Ar bloaz-mañ, e Plistin, Plouared, Ploumillio, Logivi, da lavared e korn-broioù kreisteiz Bro-Dreger, e oa brasoh niver an dud yaouank er beilladegou eged ne oe ar bloavezioù diagent. Ha n'heller ket harzoud da zoñjal kement-mañ : Ma vije bet nebeutoh a chadennoù o seji ar brezoneg, ma vije bet disammet evid mad labour evid ar yez euz kudennoù politikel, ma vije bet dieubet ar skrivadur euz ar rannadurioù diayiz a zo bet savet evel evid stourm a eneb d'an emgleo etre an dud a galon vad, na pegen aesoh e vefe savetaad ar yez en eur hervel evid or skoazella birvidigez an oll yaouankiz !

Red eo anzav koulskoude, ar hammed braz a zo bet greet daved ar pal-ze gand Strollad Beilladegou Treger, ne vije ket bet posubl ma ne vije ket bet trehet oll an digarezioù da zisranna gand ar youl stard a unvaniez e-neus renet atao etre e izili. Ha ma zo eur skwer vad da

Fañch DANNO.

II. - Pennadoù e brezoneg er Helaouennoù

Derhel a ra « Emgleo Breiz » da gas d'ar helaouennoù, ingal-ingal beb sizun, taolenn Abadenn Vrezoneg ar zul er skingomz, gand eur pennadig o rei keleier, alioù pe eur varnadenn bennag o tenna da gudennou ar yez hag ar zevenadurez.

Unneg kelaouenn a embann ar pennad-se e brezoneg unvan, peder e galleg, — hag abaoe dibenn miz ebrel, teir her ra e brezoneg bro-Wened.

War an teir helaouenn bemdezieg moulet er vro ha lennet e Breiz-Izel, n'eus atao nemed « Le Télégramme » hag a jom heb lakaad pennadig-skrid E.B. da heul program an Abadenn-Radio.

Da heul peb pennadig brezoneg, e vez diskleriet ster eun toulladig a heriou a hell beza dianav da zarn euz al lennerien, pe gerioù nevez ma teu boaz, hervez a glevom, ar vrezonegerien ober ganto, heb eun tammig.

Abaoe ar 26 a viz ebrel, ar pennad keleier pe alioù a gaver da heul danvez an abadenn, a vez klevet e penn diweza ar skingasadenn : bez ez eo ar pennad da « lenn ha selaou war eun dro ».

Rei a reom aman dindan unan bennag euz ar pennadoùigou-ze.

52ved Pennad (abaoe derou 1963) : 7-2-64.

AR BREZONEG ER HAZETENNOU. — Bez ez eus breman ouspenn pemzeg kazetenn o voulla an notennoù seurt da homan kaset gand « Emgleo Breiz » (Fondation Culturelle Bretonne). Gand se, e vez kinniget eun nebeud brezoneg da lenn, eur wech ar zizun, da veur a gant mil den. — Eun dra nevez ha plijuz-tre, ar zizun-man : eur gelaouenn vraz a zo en em lakeet da embann, d'ar zadorn, eur pennad savet gand Per-Jakez Helias en diou yez war eun dro, brezoneg ha galleg : Kreisteiz war ma zreuzou. Gourhemennou stard d'ar gelaouenn ha d'ar mestr-skrivagner.

54ved Pennad : 22-2-64.

KELEIER. — Komision ar C.E.L.I.B. he-doa karget kannaded Breiz da boueza e Pariz evid na vije ket kemmet (chenchet) eur an Abadenn Vrezoneg er radio, evel ma oa kont d'ober. Deut eo da vad goullenn ar C.E.L.I.B. : kelou zo bet kaset da « Emgleo Breiz » e vo dalhet an Abadenn d'an eur eman boaz outi breman an oll vrezonegerien.

59ved Pennad : 7-3-64.

HARZ D'AL LAERON ! — Abaoe eur pennad, n'eus ket eur zizun heb ma vefe kelou er hazetennoù eo bet laeret tra pe dra diwar ar

zavaduriou-kaer a gaver ken stank dre Vreiz. Peurvuia e tibab al laeron delwennou mein pe koad e-barz ar chapelioù, er feunteunioù koz pe war ar halvarioù bian savet e kornioù didud. Kalvarioù en o fez zoken a zo bet skrapet dre greiz an noz !... Petra d'ober evid na yafe ket kuit on oll zraou a dalvoudegez... da veza gwerzet da houde er hêriou braz pe en estren-vro ? — Eun dra zo a hell ober dioustu peb komun : lakaad staga gand tachou-krog kement delwenn ouz ar voger m'eman harpet outi pe war ar zichenn m'eman savet warni.

62ved Pennad : 18-4-64.

D'OR HENSKRIVERIEN. — Gwall baket om bet gand ar hinnig on-noa greet da gas leorig « Ar Goulenn-dimezi » d'ar re a skrivfe eul lizer e brezoneg ! Meur a gant lizer a zo digonezet ganeom, ha beh on-eus ranket ober evid ma errufe e leorig da beh goulenner araog ar zul !... N'on-eus tamm keuz ebed avad : eur wir blijadur eo bet evidom digemer kemend-all a lizerou en or yez, an oll anezo skrivet en eur brezoneg yah ha dibikouz, plijuz kenan da lenn... Kennerzet e vezom en or stourm evid ar brezoneg gand ar feiz breizeg a zanter en oll lizerou. Anad eo e chom beo-mad ar brezoneg e kalz a diegeziou ha n'eman ket war-nes or yez da veza distroadet ! Vad a ra deom kaoud seurt testeni diganeoh, lennerien ar pennadouigoù-man. Dalhit 'ta da skriva deom : Emgleo Breiz, B.P. 17, Brest.

64ved Pennad : 2-5-64.

TRIZEGVED DEVEZ AR BREZONEG. — Beb bloaz, d'ar Yaou-Bask, e vez aotreet « Emgleo Breiz » da aoza eur Gest evid ar Brezoneg. Diriaou a zeu eta, e vo gwelet e kalz kêriou tudou yaouank ar Helhioù hag ar Bagadou, hag ive bugale ar skolioù, o vond a zen da zen, hag a zor da zor, oh astenn an dorn evid Yez Breiz. — Lavaret on-eus ar zizun all da betra e vez implijet an arhant dastumet evelse. E gwirionez, ar stourm evid ar Brezoneg a houlenne kaoud yalhadou braz-braz evid pèa ar mizou a ranker ober evid rei brud ha divenn or Yez. Warlene ez eus bet dispignet ouspenn tri milion a lurlou koz, — med n'eo ket trawalh, pell alese !...

Pedi a ra « Emgleo Breiz » eta an oll Vretoned da veza brokuz diriaou a zeu evid ar gesterien a houlenno diganto o frof : daoust ha n'eo ket dlead kement Breizad rei e lod evid ma vo divennet, enoret ha kelennet ar Brezoneg ?

65ved Pennad : 9-5-64.

ANOIOU BREZONEG AR STALIOU-KONVERS. — Gwelet e vez breman dre Vreiz kalzig tiez nevez lakeet dezo eun ano brezoneg : Kêr-an-Aot, Avel-Vor, Ti-Bian, Penn-an-Hent, hag all... N'eo ket ken stank avad ar stalioù-konvers o tougen eun ano e yez ar vro. Meur a hini a anavezom koulskoude. Karoud a rafem sevel roll an tiez-

konvers-se, da helloud da houde ober eun tammig brud dezo, — ar pez a lakay marteze konversanted all da rei d'o zro eun ano brezoneg d'o stal.

Pedi a reom eta selaouerien Abadenn Vrezoneg ar radio ha lennerien pennadou « Emgleo Breiz » da zikour ananom da zevel ar roll-ze. Kasit deom, mar plij, an anoioù brezoneg ho-peus gwelet skrivet war ar stalioù-konvers : lakit deom, en ho lizer, an anoioù e lizerennou braz, ha merkit skler peleh eman ar stalioù. Trugarez en araog.

66ved Pennad : 16-5-64.

AR BREZONEG DALHET E TOULL AN NOR. — Abaoe bloaveziou, e klasker gwellaad an traou evid pez a zell ouz kelennadurez ar brezoneg er skolioù, — rag striz kenan eo ar reolennoù war an dachenn-ze. Deputeed Breiz hag ar Hreisteiz o-deus kinniget meur a wech sevel ha voti eul lezenn nevez a rofe d'ar brezoneg ha d'ar Yez Oc ar plas a dlefe beza o hini en Deskadurez. Warlene, eun danvez-lezenn, hini an Aotrou Barniaudy, a oa bet studiet piz gand deputeed euz kement kostezenn a zo. — Siwaz, skouarn vouzar a zo bet greet beteg breman ouz goulennoù ar Vretoned ha tud ar Hreisteiz, hag an danvez-lezenn-ze n'eus ket gellet hoaz dond dirag ar Gambr.

Koulskoude, en oll broioù all dre ar bed, e vez digoret braz dor ar skolioù da gement yez implijet gand an dud. E skolioù Breiz, avad, ar brezoneg a rank, war bouez nebeud, chom e toull an nor, daoust pegen anad eo e vefe anezan eur benveg euz ar henta evid astenn ha startaad deskadurez an oll er vro-man.

67ved Pennad : 23-5-64.

EUN TAMM BREZONEG, BEMDEZ, ER RADIO. — Al lunvez all d'abardaez, 11 a viz mae, eo kroget Radio-Kimerh, war urz Rener Roazon-Breiz, da skigna eun abadennig pemp munutenn e brezoneg. Evelse, breman, da eiz eur nemed deg diouz an noz, e vez klevet eur ger bennag e yez Breiz-Izel. Peurvuia e vo keleier o tenna da draou ar vro, da vuez ar spered e Breiz, pe diwar-benn micher pe vicher. A-wechou all e vo, — hag eo bet dija, — eur pennad-diviz, eur hrogad marvailhad gand an den-man-den, Eveljust e vo dalhmad pez a vo lavaret e diavèz kement politikerezh pe kredenn a zo.

N'eus ket tre hoaz diou zizunvez m'eo bet roet lans d'an abadennig, d'ar skignadenn nevez, — ha meur a lizer a zo en em gavet hag a ziskouez pegen plijet eo an dud o klevet evelse eur bomm brezoneg heb noz... Ar zelaouerien a rank gouzoud eo a-bouez-braz dezo skriva d'ar radio, ha pa ne vefe nemed evid kas o gourhemennoù da Rener Roazon-Breiz pa fell dezant rei e dammig leh d'ar brezoneg evel m'eo dleet. Kas a heller al lizerou, e brezoneg pe e galleg, da Radio-Brest (Abadenn Vrezoneg), R. Parmentier, Brest.

KELAOUENNOU

A-hend-all, derbel a ra ar gelaouenn « OUEST-FRANCE » da embann, d'ar zadorn, en he moulladurioù euz departamantou « Penn-ar-Bed » hag « Aoteier-an-Hanternoz », pennad-skrid Per-Jakez HELIAS « Kreisteiz war ma zreuzou », e brezoneg hag e galleg.

Dever an oll vrezonegerien a dlefe beza diskouez da O.-F. ar priz a zougont d'al leh a vez roet bremañ er gelaouenn d'ar brezoneg, hag ar blijadur vraz o-devez o lenn skridou dispar P.-J. Helias. Evid henn diskouez, e heller komananti da gelaouenn ar zadorn evid 15 lur 50 ar bloaz (spisaad pe voulladur a garer kaoud).

Eun dra all d'ober hoaz, d'an oll a lavar e stourmont evid ar brezoneg hag a garfe gweled kelaouennou Breiz oh embann pennadoù en or yez : skriva da Renerien O.-F... ha da re ar helaouennou all, dreistoll hini Montroulez...

III. - " Al Leur Nevez "

« Al Leur Nevez », Kengevredigez ar Brezoneg Beo a zo bet savet e Kemper d'an 23 a viz c'hwevrer 1964. Bodet eo enni strolladoù a heb seurt hag a stourm evid ma talho ar brezoneg da veza implijet evel yez komzet, — dre ar C'hoariva, ar Festou-Notz, hag ar Goueliou e yez ar vro, ar Skingomz, ar Hampou ha Kelhioù-studi yaouankizou, hag all.

Renet eo gand Loëz Roparz (Kemper). Ar Prezidant a enor a zo Rener ar mordreizer « France » ; an eil-brezidanted a zo Fañch Danno, rener Beilladegou Treger, hag Herri Gourmelen, a zo e penn ar J.E.B.

Kenta Skol-Hañv Vrezoneg « al Leur Nevez » a vo dalhet e Gouezeg, euz ar 15 beteg an 23 a viz gouere a zeu.

IV. - C'hoariva

● Echu eo troiou Beilladegou Treger, evid ar bloaz 63-64, goude beza bet en eun ugent bennag a barreziou da zisplega peziou-c'hoari, kontadennou, barzonegou ha da rei da glevet kanaouennou koz ha nevez.

(Lennet vo bet pennad F. Danno e derou ar pajennou-man, diwar-benn B.T.)

● E Roazon, d'an 10 a viz mae, eo bet c'hoarivet « an Alhwez » (Per Helias) ha « Karr-kañv an Aotrou Maer » (Youenn Drezen) gand Kelh Sevenadurel brezoneg Roazon.

● Da vare Pask, Yaouankizou « ar Falz », bodet darn anezo er Rusked evid eur Zizunvez-studi, o-doa lakeet c'hoari ha kana e brezoneg dirag tud Kerovern ha Lanuon, gand skoazell B.T.

V. - Skingomz ha Pellwelerez

Gellet ez eus bet derbel d'ar zul, d'ar memez eur ha war Gimerh, ar skingasadenn war Roazon. Gand ma ne vo ket klasket kemma adarre... nemed neuze e tlefe beza lakeet evel eil-abadenn e-pad an abardaez.

Eun nevezinti : abaoe an 11 a viz mae, e vez pemp munutenn brezoneg ha sonerez breizeg, da 19 eur 51 war Radio-Kimerh (214 m).

A-hend-all, e talh or mignon Charlez ar Gall da veza gwelet ha klevet o komz e brezoneg hag e galleg, e-pad eur vunutenn bennag, heb sadorn, war skramm bian ar bellwelerez.

E Roazon-Breiz eo ar brezoneg harpet a-zoare gand ar Rener, Breizad stag e galon ouz e vro hag ouz e yez.

Ar Vrezonegerien a zo o dever d'o zro, harpa Rener Roazon-Breiz, en eur skriva ha lakaad skriva dezan. Tud ar Skingomz e Pariz a varn peb tra diwar niver al liziri o tigouezoud a-du hag a-eneb or skingasadennou. Ha gwall lezireg e vez dalhmad, siwaz, or henvroiz evid skriva, kerkoulz da gas gourhemennou ha goulenñ gwellaennou hag evid klemm ouz pezh a zisplij dezo.

VI. - Embannadurioù nevez

— KOZIOU TINTIN MARI : eur voulladenn a zo bet greet, e-diañez « Brud », evid ar skoliou, gand ar marvailloù dastumet e bro-Dreger gand or henlabourer Ernest ar Barzig. Bez e heller goulenñ al leorig-se digand an O.L.S.B., 6, R. Neptune, Brest, — pe digand ar Bleun-Brug, 4 bis, R. Colbert, e Brest. — 4 lur ar pezh.

— YANNIG A OAR LENN : tennet eo bet, e stumm eul leorig 32 pajenn ar pennadoù bet embannet gand Alan an Diuzet er gelaouenn « Le Petit Bleu ». E gwerz, 2 lur ar pezh, gand Moulladurioù Emgleo Breiz, B.P. 17, Brest — C.C.P. 380-96 Roazon.

— ALANIG HAG E DROIOU-KAMM : albom an « Tad Kastor » e brezoneg, embannet gand « Emgleo Breiz » evid ar Skoliou (Kens-trivadegou ; Kenteliou brezoneg). Diou voulladenn : e brezoneg unvan, gand V. Séité, hag e brezoneg bro-Wened, gand Albert Boché.

— BARZONEGOU HA PENNADOU BERR : ugentved leorig « Skol ar Brezoneg », embannet gand « Oberenn al Leoriou-Skol Brezoneg » (O.L.S.B.) evid he Henstrivadeg Displega. War an 3.000 skwerenn bet moulet, an hanter a zo dija er skoliou. Ar pezh : 1 lur.

Meneget e vo e « Brud » kement leor e brezoneg a vo kaset eur skwerenn anezañ. Diouz e du e kaso « Emgleo Breiz » skwerennou euz e embannadurioù d'ar helaouennou brezoneg a asanto menegi al leoriou kinniget dezo.

VII. - Trizegved Devez ar Brezoneg

D'ar Yaou-Gamblid, Kelliou, bagadou ha strolladou all an Emzao o-deus goulennet, evel beb bloaz, skoazell pobl Vreiz evid dastum peadra kas war-raog stourm ar Brezoneg. Re abred eo hoaz evid gouzoud penaoz eo eet an traou endro e-pad an Devez-se. Da nebeuta, brud a zo bet greet dre ar vro, gand ar helaouennou, ar skingomz ha zoken ar bellwelerez, evid ma vije anavezet dre-oll paliou Devez ar Brezoneg. Trugarez da gement hini e-neus labourret evid ma rafe berz ar gest evid ar Yez.

KELOU DIWEZA, diwar-benn Danvez-Lezenn an Ao. BARNIAUDY :

Sekretour « Emgleo Breiz » e Pariz a ro da houzoud emañ Ministerez an Arhant a-eneb lakaad Danvez-Lezenn an Ao. Barniaudy da zond dirag ar Parlamant.

An « abeg » : red e vije kaoud Kelennerien ouspenn hag e vo gand se dispignou nevez, heb ma vijent bet skrivet en-araog war o roll-dispign ar bloavez.

Ouspenn-ze, ne vije ket ar houlz da astenn labour Ministerez an Deskadurez war tachennou ha ne heller ket lakaad er renk kenta...

O tiazeza war artiki 40 al « Lezenn-ren », e ya ar Gouarnamant a-eneb enskrivadur ar Mennad-Lezenn N° 553 war roll-labour ar Breujou.

SKRIVIT D'AR SKINGOMZ

Beb abardaez, da 19 eur 50, selaouit, war Radio-Kimerh (214 m), ar « Pemp Munutenn Keleier » e Brezoneg...

... ha skrivit da Rener ar Skingomz pe d'an Abadenn Vrezoneg, Radio-Brest, str. Parmentier, Brest, — da harpa an Ao. Ao. Le Cunff ha Ch. Ar Gall en ho labour.

Bezit soñj e tle an « Abadenn Vrezoneg » digemeroud kalz lizerou digand he zelaouerien... evid gelloud padoud... ha kreski.

Daoust ha lizeregez ar Vrezonegerien — ha gwasoh : leziregez mignoned ar Brezoneg — eo a vougo an Abadennou Skingomz brezoneg ?

Skrivit raktal, arabad deoh chom heb skriva :

SKRIVIT HA LAKIT SKRIVA !

Niverennoù "BRUD" da werza

Chom a ra hoaz ganeom eun nebeud euz niverennoù koz BRUD. Goulenn a zo warno, ha dond a reont da weza rouesoh-rouez. Setu amañ eur roll euz an niverennoù-ze, gand ano an oberenn pouezusa embannet war beb hini.

Niverennoù

1. **TAN HA LUDU** (Marheg an Nevez-Amzer, — An Douger-Tan, — Maro bihan Tin ar Halvez, — Egile), gand Per Helias.
2. **DANEVELLOU** : Ch. Brisson, Yeun ar Gow, Yann Gorrigan.
3. **KARANTEZ**, gand Mab an Dig ; — **BARZONECOU** hag all.
4. **KIZIER-NOZ SANT-PABU**, gand Mab an Dig ; — **DANEVELLOU**, gand Y. ar Gow.
5. **FEST-NOZ E GROÑVEL** (eun toullad kanaouennoù pobl.)
6. **CURVAN AR MARHEG ESTRAÑJOUR**, gand Tanguy Malemanche.
7. **DANEVELLOU**, gand Fañch Inizan ; — **BARZONECOU**, gand Dreo Koulouarn.
8. **MEVEL AR GOSKER**, gand Per Helias.
9. **MOJENNOU BREIZ**, gand Per Helias.
10. **MONA MEZNAOD**, gand Mab an Dig ; — **DANEVELLOU**, gand F. Inizan.
- 11-12. **BILZIC**, gand Fañch al Lay (**Lodenn genta**).
13. **MARVAILLOU AR VOTEZ-TAN**, gand Per Helias.
- 14-15. **BILZIC** (eil lodenn).
16. **KOZIOU TINTIN MARI**, gand E. ar Barzig.

Pep niverenn : 4 Fr. Skriva d'ar Sekretour :

P.-M. MEVEL, 14, Imp. Breiz-Izel, Brest

C.C.P. 1540-43 Rennes

Nevez embannet :

Dr J. TRICOIRE

**"KOMZOM, LENNOM
HA
SKRIVOM BREZONEG"**

(Eil Lodenn)

Evid deski ar Brezoneg
gant skoazell pladennoù

18 F

dre ar post : 19,50 F

Skriva da : "EMGLEO BREIZ"

B. P. 17 - Brest

Kas an arhant da : Editions F. C. B.

B. P. 17 - Brest

C. C. P. 164-907 Rennes